

352^D. 07/497.1/
(1060.13)

АВИЛНИК

МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА БР. 15.300 ОД
30.-VIII.-1927. О ОПШТИНСКИМ И ГРАДСКИМ
ИЗБОРИМА У БАНАТУ, БАЧКОЈ И БА-
РАЊИ СА КОМЕНТАРОМ.

СРЕДИО И ИЗДАО
Др. МИЛОРАД ВЛАШКАЛИН



БЕОГРАД
ГРАФИЧКИ ИНСТИТУТ „НАРОДНА МИСАО“ А. Д. — ДОБРАЧИНА 47
1927.

~~1079~~ ~~Б. Д. П. 57015~~ ~~јануар~~
~~7.4.27~~

ПРАВИЛНИК

МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА БР. 15.300 ОД
30.-VIII.-1927. О ОПШТИНСКИМ И ГРАДСКИМ
ИЗБОРИМА У БАНАТУ, БАЧКОЈ И БА
РАЊИ СА КОМЕНТАРОМ.



СРЕДИО И ИЗДАО
Др. МИЛОРАД ВЛАШКАЛИН

Уведено у нови инвентар бр. ~~1809~~
1 јануара 1942 год.
Београд.



БЕОГРАД

ГРАФИЧКИ ИНСТИТУТ „НАРОДНА МИСАО“ А. Д. — ДОБРАЧИНА 47.
1927.

ПРОПИСИ О ОПШТИНСКИМ И ГРАДСКИМ ИЗБОРИМА У БАНАТУ, БАЧКОЈ И БАРАЊИ.

Угарски законски прописи Угарски закон о општинама (XXII зак. чл. 1886.) нормира питање организације општина и градова са уређеним сенатом, а закон о муниципијама (XIII. зак. чл. 1886.) нормира питање организације жупанија и муниципалних градова. Прописи о градским изборима, како градова са уређеним сенатом (В. Бечкерек, В. Кикинда, Бела Црква, Сента и Стара Кањижа), тако и муниципалних градова (Вршац, Панчево, Нови Сад, Сомбор и Суботица) разликују се од прописа за општинске изборе. Док је на пр. код општина максималан број одборника 40, дотле је код градова 200 одн. 400.

Многе одредбе ових закона у противности су са 1. ал. 96. чл. Устава. Тако ови закони предвиђају вирилне општинске (градске) одборнике, вирилне чланове општинских (градских) поглаварстава, од којих се неки (на пр. градски капетан, физик) не бирају, него постављају доживотно од Вел. Жупана. Важно је, да је по овим законима активно и пасивно бирачко право условљено и за порески цензус, не мање, да се листа вирилних чланова одбора сваке треће године обнавља половином броја бираних чланова, који се бирају на место оних одборника, којима је шесто-годишњи мандат те године истекао. Изборе заказује срески поглавар. Они се не врше симултано у свима општинама т. ј. у један исти дан. Избор се обавља



146. др. 36248

гласаницама. На гласаници имају бити исписана имена оних на које бирач гласа; кандидатских листа нема, а избор је тајан и јаван. Јаван у погледу неписмених, као и оних, који неће сами да испишу имена кандидата.

Код попуњавања звања градског или општинског поглавара, помоћног и манипулативног особља врши се кандидација. По 77. §. XXI. зак. чл. 1886:

„Право кандидовања: у малим и великим општинама, у погледу кнеза, надаље општинског и окружног бележника, најпосле општинског и окружног лечника врши председник скупштине за избор часништва, а у погледу осталих места: представништво под руководством председника скупштине за избор чиновника; у градовима с уређеним сенатом осим места полицијског капетана, у погледу целог поглаварства, као и помоћног и манипулативног особља с обзиром на места, која су везана за посебну квалификацију, у границама зак. чл. I: 1883., а и с обзиром на одредбе зак. чл. XLIV: 1868, листу кандидата саставља кандидациони одбор, који се састоји из председника изборне скупштине, као председника, затим из 2 члана, које изабере представништво из своје средине, и из 2 члана, које председник изборне скупштине позове такође из средине представништва; ако се гласови подједнако поделе, одлучује председников глас.“

Избор се обавља на нарочитој седници за избор часништва. Председник скупштине за избор часника је у малим и великим општинама срески поглавар, или од њега овлаштени подначелник одн. заменик кога одреди на ову сврху поджупан, а у градовима са уређеним сенатом: поджупан, или, ако је он спречен, од муниципије на то изаслани заменик.

Ови и овима слични прописи према решењу пленарне седнице Народне Управе за Банат Бачку и Барању од 26. новембра 1918. г. број 1. нису до данас примењивани, јер су у противности са основним принципима нашег законодавства и Устава.

Закон о избору у општ. заступства у Словенији. Закон о избору у општинска заступства у Словенији од 18. фебруара 1922. године, обнародован

је у 61. броју Службених Новина од 18. марта 1922 године и садржи 60. члан, који гласи: „Прописи овога закона, изузевши §. 34. вреде такође и за Далмацију, Банат, Бачку и Барању, као и за месне те друге организоване општине у Босни и Херцеговини са изменама, потребним за примену, које ће прописати Министар Унутрашњих Дела у споразуму са другом секцијом законодавног одбора.“ За Далмацију се те измене извршене и обнародоване у 143. броју Службених Новина 1. јула 1922, под потписом Њ. В. Краља. За Босну и Херцеговину издао је Министар Унутрашњих Дела 7. XII. 1922 под бр. 2308-1922 акт под називом „Закон“, који је објављен у Службеним Новинама 30. XII. 1922. г. бр. 294., а који садржи текст споменутога закона са изменама. За Банат, Бачку и Барању на предлог Мин. Унутр. Дела од 5. IV. 1922. под СБр. 661. друга секција законодавног одбора редиговала је и на седници од 29. априла усвојила „Закон о избору у општинска заступства у Банату, Бачкој и Барањи“ Ту редакцији је председник II. секције доставио 4. V. 1922. под бр. 591. Министру Унутр. Дела непосредно. Ова редакција није поднета Њ. В. Краљу на потпис, а није обнародована ни на начин, као што је то био случај са изменама за Босну и Херцеговину. Томе су узрок ова два главна разлога: 1) политички, јер се сматрало за неподесно, да се у то време избори расписују, а то би се морало учинити с обзиром на јавно мњење, да је ова измена закона прописно била обнародована, 2) законом о бирачким списковима од 30. V. 1922. измењене су међувремено у многоме одредбе словеначког закона (1., 7.—10. §§. и др.) па се тражио начин да се избегне погрешно тумачење закона о изборима за Банат, Бачку и Барању, који би носио датум каснији од датума закона о бирачким списковима, а садржавао би одредбе, које су у противности са законом о бирачким списковима.

Редакција закона како га је усвојила II. секција законодавног одбора има добре стране: што у истој спроводе се уставни принципи, а бришу одредбе феудалног и антидемократског карактера из мађарских

закона. Али и лоша страна ових пројектираних измена била је та што би се тим изменама изменила донекле и досадашња структура организације општина и градова Баната, Бачке и Барање. Осим тога у 56. члану задржано је право Министру Унутрашњих Дела да именованем попуњује часничка и чиновничка места у градовима, а исто тако и места опћинских бележника и осталих чиновника, даље, лечника, ветеринара и опћинске полиције за све време „док се по чл. 96. Устава не донесе посебан закон о попуњавању места опћинских часника и чиновника у градовима муниципалним и са уређеним сенатом.“ (!)

У колику је спорно да ли измене, које су донете по споразуму Мин. Унутр. Дела са II. секцијом Законодавног Одбора имају уопште какав значај, утолико је ван спора да су одредбе закона о избору у опћинска заступства у Словенији биле од правне важности и за Банат, Бачку и Барању по 60. члану истога закона.

65. §. Фин. За- Како је законом о избору у опћинска заступства у Словенији измењена донекле и организација општина и градова, а како не би било целисходно да се та измена врши онда кад је у изгледу скоро изједначење општинских закона новим јединственим законом о општинама, те да би се избегло да у малом размаку времена општине у Банату, Бачкој и Барањи у два маха мењају своју структуру (у погледу броја одборника, начина избора часника и т. д.), а имајући у виду потребу правног континуитета, као и водећи рачуна и о традицијама и правној свести заинтересованих грађана, унете су под чл. 165, у Финансијски Закон од 31. III. 1927. (В. Службене Новине бр. 73. XVI. од 1. IV. 1927) одредбе које гласе:

„Овлашћује се Министар Унутрашњих Дела да може у року од три месеца расписати општинске и градске изборе у Банату, Бачкој и Барањи на темељу XXI. и XXII. зак. чл. од 1886. г. с тим да све одредбе ових закона у колико се они које са одредбама и духом Устава и осталих изједначених и нових закона Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца може једним Правилником саобразити.

Ставља се у дужност Министру Унутрашњих Дела да најдаље у року од шест месеци изврши организацију општина у областима Сарајевској, Тузланској, Мостарској, Травничкој, Врбаској, и Бихаћској и да по окончању овога посла у том истом року уредбом својом одреди обим, име и седиште свима општинама.

Најдаље у року од три месеца после обнародовања ове уредбе наредиће се Краљевим указом на предлог Министра Унутрашњих Дела, а по саслушању Министарског Савета избори свих општинских часника у свима овим областима. Рок од дана указа па до дана избора не може бити дужи од 2 месеца. — Избори извршиће се на основу уредбе коју ће, са снагом закона, Министар Унутрашњих Дела издати, ослањајући се на законски предлог о избору у општинска заступства у Босни и Херцеговини како га је донела II. Секција Законодавног Одбора Народне Скупштине 1922. године на основу § 60. закона о избору у општинска заступства у Словенији.

У општинама, које се сада стварају, место, где ће се гласати и зграде у којима ће се гласати, објавиће надлежни средњи поглавар. Он ће набавити општинске печате и побринути се за изборни материјал и за друге потребе за извршење избора из државних средстава.

У таквим општинама прву седницу сазива средњи поглавар у смислу чл. 61. закона о избору у општинска заступства у Босни и Херцеговини.

У свима општинама сви изабрани општински вијећници, начелници и подначелници полажу заклетву на верност Краљу и законима према обрасцу, који ће прописати Министар Унутрашњих Дела.

Овлашћује се Министар Унутрашњих Дела, да пропише Уредбу са законском снагом о избору општинских одбора за сеоске управне општине у Хрватској и Славонији са Сремом уређеним по зак. чл. XVI. од 1870., а да Уредба буде по овим начелима

Гласање ће бити тајно куглицама.

Бирачки одбор сачињавају председник и два члана које бира општински одбор из своје средине. Ако је општински одбор распуштен именује их Управни Суд. Поред тога чланови су бирачких одбора и предстаници кандидатских листа.

Жалбе против избора решава Велики Жупан. Ако жалба не буде решена у року од месец дана, сматра се да је Велики Жупан решио да се избор оснажи. Против решења Великог Жупана има места жалби Управном Суду чија су решења извршна.

Жалби на Управни Суд има места и кад Велики Жупан пропусти да у року од месец дана донесе одлуку.

Уредба ће се обнародовати у року од два месеца а општински избори по њој провести, у року од три месеца, рачунајући од дана обнародовања уредбе.“

На први поглед се види да овај члан има три главна дела — и три редактора. Део који се односи на Банат, Бачку и Барању у главном је по редакцији г. Светозара Станковића, део који се односи на Босну и Херцеговину по редакцији Самоуправног Одељења Мин. Унутр. Дела, а део који се односи на Хрватску и Славонију са Сремом у главном по редакцији г. Јураја Деметровића. Првобитно требао је сваки део да носи посебну нумеру члана, али су из Финансијског Одбора Народне Скупштине изашли под једном нумером сва три ова дела; свакако зато што је законодавац хтео да ова три дела чине органску целину, пошто треба да овај члан 165. Фин. Закона буде једна етапа при изједначавању закона о општинама и градовима.

У циљу извршења овога члана издао је Министар Унутрашњих Дела 31. маја 1927. г. Уредбу о избору општинских одбора за сеоске управне општине у Хрватској и Славонији са Сремом које су уређене по зак. чл. XVI. од 1870 год. (В. Службене Новине од 27. јуна 1927 г. Бр. 141. XVII.). Уредба највећим делом дословце преузима текст пројекта закона о општинама, који је израдила Комисија Мин. Унутр. Дела у току 1926 године. Тај поступак се објашњава двојачко: што се хтело да поступи по интенцији законодавца, те да се у границама законског овлаштења изврши изједначење закона бар у погледу изборнога реда, а и зато што је за потпунију и детаљнију разраду Уредбе стајало сразмерно мало време редакторима на расположењу.

Правилник Мин. Ун. Речено важи и за Правилник **Дела бр. 15.300-1927.** који је издат 30. августа 1927. под бројем Мин. Ун. Дела 15300-1927. а који носи натпис: „Правилник о општинским и градским изборима у Банату, Бачкој и Барањи на темељу XXI. и XXII Угарског зак. чл. из 1886 г.“

Сам назив „Правилник“ узет је из редакције 1. ал. 165. чл. Финансијског Закона за 1927-28., ма да

би боље одговарало и 2. алинеји 94. Устава, а и 4., 8., 13. ал. спом. 165. члана, да је дат назив: Уредба. Правилником се обично нормирају само интерни односи и начин техничке манипулације у појединим надлештвима, па није згодно тај израз употребљавати у актима у којима се законски прописи „саображавају“, већ и зато што „саображавање“ значи и измењивање, а законе правилницима једног ресорног министра мењати није у духу Устава, пошто се допуне и измене закона треба да врше само законодавним путем.

Евентуална претпоставка да ће се тим термином („Правилник“) везати Мин. Ун. Дела да на што ужи круг сведе измене у угарским законима XXI. и XXII зак. чл. 1886. г., по којима треба општински и градски избори да се обаве, није била тачна, јер су одредбе XXI. и XXII. зак. чл. 1886. и Уставом и осталим новијим и изједначеним законима, па и самом редакцијом *целог* 165. члана Финансијског Закона за 1927-28. г. толико пута и тако дерогиране, да су у погледу изборнога реда из темеља учињене измене, те не може бити ни речи да се ови избори обаве на темељу XXI. и XXII. зак. чл. 1886. Није намера ни била законодавца да XXI. и XXII. зак. чл. 1886 г. постави за темељ изборном реду у градовима и општинама, јер да је то хтео не би унео одредбу да изборни ред мора бити „саображен“ одредбама и духу Устава и осталих изједначених и нових закона Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, не стављајући ван снаге 60. члан закона о избору у општинска заступства у Словенији, него је Законодавац хтео само да нагласи, да прописи о општинском (градском) изборном реду не треба да мењају структуру општине у погледу њене власти и надлежности, права и послова, као и организације њене репрезентације и егзекутиве, те финансирања и газдовања, пошто су овопредметне одредбе XXI. зак. чл. 1886 и XXII. зак. чл. 1886. у погледу општина и градова у главном на снази, и ако је, међутим, и један део ових одредаба новијим Законодавством, а

нарочито законом о општој управи и законом о обласној и среској самоуправи дерогиран.

Министар Унутрашњих Дела није ставио резерву да је Правилник издао само на основу 1. ал. 165. чл. Финансијског Закона, чиме је дао израза, да цео члан сматра органском целином — истина незгодна редигованом — а што се види и из саме садржине Правилника у коме су примењени принципи из целог 165. члана: и прописи који се односе на изборни ред у Хрватској, а и пропис 60. члана закона о избору у општинска заступства у Словенији.

Да се правилно оцени у колико се Мин. Унутр. Дела држао законског овлаштења при изради Правилника, а у колико не, потребно би било да је законодавац поближе означио законе којима би требало „саобразити“ спом. угарске законе. Он то, међутим, није учинио, него је само навео XXI. и XXII. зак. чл. 1886. г. с тим да се одредбе ових закона имају сматрати неважећим уколико се косе са одредбама и духом Устава и осталим изједначеним и новим законима. Несумњиво је да су то: 117. §. закона о буџетским дванаестинама за месеце јули, август и септембар 1923 г. од 30. јуна 1923., закон о бирачким списковима од 30. маја 1922, 167. чл. Фин. Закона за 1927-28. г., закон о избору народних посланика за Нар. Скупштину, закон о избору у општ. заступства у Словенији, закон о обласној и среској самоуправи у првоме реду.

Ова два потоња закона могу да послуже за пример какве све контраверзе могу да настану у вези са „саобраћавањем“ досадашњих закона: По члану 7. прелазних наређења закона о обласној и среској самоуправи надзорна и дисциплинска власт жупанијских одн. окружних самоуправа над општинама прелази на одговарајуће органе обласне самоуправе, а по 6. члану истих прелазних наређења сви послови окружних и жупаниских самоуправа, који по закону о обл. и среској самоуправи спадају у надлежност обласне самоуправе прелазе исто тако на обласну скупштину и обласни одбор дотичне области. По XXII. зак. чл. 1886. г. мађарске муниципије имале

су надзорну власт над општинама, а и вршиле су многе послове у вези са изборним редом у општинама. Закон о обласној и среској самоуправи ступио је на снагу 28. априла 1922. г. Закон о избору општ. заступства у Словенији у погледу изборнога реда није се уопште базирао на институцију жупанија, а ступио је на снагу 18. III. 1922. Могло би се доказивати, дакле, да је право муниципија и жупанијских самоуправа у погледу ингеренције и надлежности у пословима општ. избора утрнуло пре ступања на снагу закона о обласној и среској самоуправи, док с друге стране биће свакако мишљења да словеначки закон није у Банату, Бачкој и Барањи ни важио, јер нису обнародоване измене о којима говори члан 60.

Биће интересантно решење Финансијског Одбора Нар. Скупштине у овом погледу у вези са извршењем 162. члана Фин. Закона за 1927-28. г. Али то неће бити једино спорно питање из овога Правилника. Биће их веома много која ће морати решавати управни и редовни судови, а није искључено да ће и сам овај Правилник затребати накнадну апробацију Народне Скупштине, и поред тога што је донет по законском овлаштењу, али — у року истеклом. Ако не и из других разлога.

М. В.

СКРАЋЕНИЦЕ.

- З. Н. П. = Закон о избору народних посланика за Народну Скупштину од 3. IX. 1920 и новела од 10. јула 1922. (Службене Новине бр. 150.-1922).
- З. О. У. = Закон о општој управи од 26. априла 1922. (Службене Новине бр. 92.-1922).
- З. О. С. С. = Закон о обласној и среској самоуправи од 26. IV. 1922. (Службене Новине бр. 92.-1922).
- З. Б. С. = Закон о бирачким списковима од 30. маја 1922. (Службене Новине бр. 125).
- Ф. З. = Финансијски Закон.
- З. Б. Д. = Закон о буџетским дванаестинама.
- З. О. = Закон о општинама XXII. зак. чл. 1886.
- З. И. Сл. = Закон о избору у општ. заступства у Словенији (Служб. Новине бр. 61.-1922).
- Правилник = Правилник Мин. Унутр. Дела бр. 15300 од 30. августа 1927. (Службене Новине бр. 198.-LVI.).

ПРАВИЛНИК МИН. УН. ДЕЛА БР. 15300 ОД 30.-VIII.-1927.

На основу овлаштења садржаног у 165. члану Финансијског Закона за годину 1927-28 прописујем овај

П РА В И Л Н И К

О ОПШТИНСКИМ И ГРАДСКИМ ИЗБОРИМА У БАНАТУ, БАЧКОЈ И БАРАЊИ НА ТЕМЕЉУ XXI. И XXII. УГАРСКОГ ЗАК. ЧЛ. ИЗ 1886. ГОДИНЕ.

ПРВИ ДЕО

Избори општинских одбора.

Четврти одељак XXII. зак. чл. 1886. г. (§§ 32—54) измењује се и место одредаба у истоме важе ове одредбе:

Очигледна је намера редакције да очува целину угарског З. О. те да се место избачених чланова унесу ниже наведени чланови. Зато се у овоме делу брижљиво избегавају одредбе прелазног карактера. — Допуне и измене закона не смеју се вршити правилницима. Овако се поступање може правдати само у случају, ако се предвиђа и накнадно озакоњивање.

ОПШТИНСКО ПРЕДСТАВНИШТВО

Члан 32.

(1) Општина врши своје право самоуправе путем општинског представништва.

(2) Општинско представништво састоји се из чланова општинског (градског) одбора и оних чланова општинског (градског) поглаварства који имају право гласа у општинском (градском) одбору по своме положају (58. §).

§§. 2., 11., 14., 21., 22., 24., 25., 27., 30., 31., 55., 56., 61.—63. 81., 86., 89., 90., 110., 112., 122., 125., 142., 146., 147., 164. §§. 3. О.

(1.) Општинска самоуправа је по чл. 96. Устава установљена за послове месног значаја. Таки су послови означени на пр. у 21. и 22. §§. 3. О. „Општина: а.) одлучује у својим унутрашњим пословима и саставља правилнике (статуте); б.) своје одлуке и статуте извршује путем својих поглавара и органа; с.) располаже општинским имањем; д.) разрезају и утерује општински прирез; е.) брине се о чисто општинским путевима и о другим саобраћајним средствима; ф.) стара се о општинским школама и о другим сродним заводима; г.) рукује пољском, пожарном и јавном полицијом, и о стварима сиротиње; х.) врши сва права и све дужности, које по закону општини припадају.“ „Градови с уређеним сенатом осим права, набројаних у §-у 21.: а.) рукују, по месним потребама, пијачном, брдском, вашарском, грађевинском и здравственом полицијом; б.) поступају по закону и статуту у стварима које потичу из служинског одношаја између занатлија и газде с једне стране, а чељади с друге стране.“

Како ће се овакови послови решавати и отправљати зависи од воље општинског представништва. Извесни послови подлеже потврди одн. одобрењу више самоуправне власти на пр. из 24. и 26. §§. 3. О. Како ће се пак у општини отправљати послови општег државног, значаја, то одређују нарочити закони, уредбе и наредбе управних власти на пр. у пословима државне заштите, брачнога права, катастра. Овакове послове опште управе може држава, у извесним, у законима и наредбама специјално предвиђеним, случајевима,

да отправља и непосредно, без учешћа општ. представништва, преко општ. бележника; пропис који у Србији не постоји.

(2.) 58. §. 3. О. гласи: „Од чланова поглаварства, у скупштини имају право гласа (§, 57.) само градски начелник, кнез, бележници, полицијски капетан, сенатори, односно већници (§. 63.), одветник, приседници сирочадског стола, благајник, рачунопрегледач, сирочадски отац, лечник односно окружни лечник, мерници општински шумар. Остали чланови имају реч у скупштини, па ако се на то позову и дужни су говорити, али право гласа имају само у том случају ако су и иначе чланови представништва“. 63. §. 3. О. види у III. делу Правилника. 57. §. говори о искључењу заинтересованих при решавању.

ОПШТИНСКИ (ГРАДСКИ) ОДБОР

Чл. 33.

(1) Општински (градски) одбор бира се општим, непосредним и тајним гласањем на три године.

(2) Број општинских (градских) одборника одређује се по укупном броју становника те општине (града) на дан последњег пописа становништва и то тако да се на сваких 100 душа рачуна по 1 одборник, али укупни број одборника у малим општинама не може бити мањи од 10, а већи од 20; у великим општинама мањи од 20, а већи од 40, док у градовима са уређеним сенатом и са бројем становника до 10000 број одборника износи 40, до 20000 становника 60 до 30000 становника 52, до 50000 становника 80 а преко тога 100.

3) Број општинских односно градских одборника одредиће Управни Суд свагда четрдесет и пет дана пре заказаног дана за опште општинске изборе, и своје решење обнародоваће у обласном службеном

листу, ако постоји, а и наредиће прописну обзнану у тој општини (граду).

(4) Приликом образовања нових општина Управни Суд ће број чланова општ. одбора утврђивати на основу службених података о броју становника које ће му достављати Министар Унутрашњих Дела.

(1) Принцип у главном преузет из 69. § Устава, 1. ал. 4. §. 3. О. С. С. Ср. 47. §. 3. Б. Д. за месеце јули, август и септембар 1923, 167. §. Ф. 3. за 1927-28., 27. §. 3. И. Сл.

Измена је уголико у колико мандат траје само три године, и ако период Народне и Облачне Скупштине траје 4 године. Наиме, по угарском закону вршили су се избори половине бираних чланова општ. (градског) одбора сваке три године, али мандат чланова одбора је трајао 6 година. Три године траје мандат само у случају ако је одбор биран приликом општих избора. Мандат општ. (градских) одборника бираних по 49, 51. и 61. §§. 3. О. односно Правилника траје само до првих општих избора. —

Дужност је бирача да тајно гласа; прекршај тајности при гласању кажњава се по 100. §. 3. Н. П. Слободно гласање, које Устав гарантује по 69. §. при избору нар. посланика, заштићено је по 54. §. Правилника 91., 92., 94., 95., 101. §§. 3. Н. П. строгим казнама и за општинске и градске изборе.

(2) У погледу градова Правилник је отступио од 32. §. уг. 3. О. свакако што је број одборника толики (200, по 24. §. XXI. зак. чл. 1886 и 400) да би састав кандид. листе био технички немогућ, а рад у овако великим телима скоро јалов. Но није одржан ни 7. §. 3. И. Сл., тако да је „саображавање“ ове одредбе извршено произвољно. — Број општ. (градских) одборника установљава се по броју становника по последњем општем, државном, попису, а само у случају из ал. 4. овога члана предвиђа се изнимка.



(3) Установљавање броја општинских (градских) одборника спадало је по уг. 3. О. у надлежност општ. представништва у првом, а жуп. скупштини у другом степену (Мин. Унутр. Дела бр. 80822-1896). Овде је добио Управни Суд функцију сличну из 5. ал. 4. чл. 3. О. С. С. Могао би је и да прихвати с обзиром на 1. ал. 165. §. Ф. 3. за 1927-28.

Избори су по овом Правилнику: општи (3. ал. 33. чл.), накнадни (49. чл.) и поновни (51. чл.) Општи се по решењу Мин. Ун. Дела — а нема одредбе за Указ — заказују у један исти дан у целој покрајини, а не по нахођењу поглавара среза одн. поджупана (45. §. уг. 3. О.)

(4) Управни Суд поступа по службеној дужности само приликом општих избора. Приликом образовања нових општина, подразумевајући и прегруписавања (149—157. §§. 3. О.), Управни Суд поступа само на захтев Мин. Унутр. Дела. Управни Суд у своје решењу треба да обавести не само локалне власти ради обзнане, него и надлежне кр. окружне судове (41. § Правилника). — Бачка, Београдска и Подунавска област имају своје обласне службене листове.

АКТИВНО БИРАЧКО ПРАВО.

Члан 34.

Бирачко право имају сви они становници општине (града) који су уведени у стални бирачки списак те општине (града) према закону о бирачким списковима.

(1) Да би неко могао бити изабрат за општ. (градског) одборника није доста да је уврштен у стални бирачки списак те општине (града), него треба да је стар 24 године и да је завичајник те општине или града, а осим тога да није искључен из избора. Према томе отпао је услов из уг. 3. О. (40. §.) да мора плаћати порез, да

зна читати и писати, ако је у граду, а одредба из 4. §. 3. И. Сл. измењена је тако, да се место двогодишњег боравка траже услови из 11. § одн. 6—18. §. 3. О. —

Овом одредбом, која је иначе преузета из пројекта закона о општинама Комисије Мин. Ун. Дела, (исто у 3. члану Уредбе о избору општинских избора за сеоске управне општине у Хрватској и Славонији са Сремом), отежан је улаз у општ. одбор чиновницима у јавној служби, као особама изложеним честим премештајима, те интелектуалцима у слободној професији, и колоницима, ма и били у бирачким списковима. —

Прописи који важе у погледу бирачког права за изборе за нар. посланике за Нар. Скупштину важе и за општинске изборе, јер 70. и 71. §§. Устава гласе:

„Право бирачко има сваки држављанин по рођењу или прирођењу, ако је навршио 21 годину. — Официри, активни и у недејству, као и подофицири и војници под заставом, не могу вршити бирачко право ни бити бирани. — Закон ће решити о женском праву гласа. — Привремено губе бирачко право: 1. који су осуђени на робију (тамницу) док се не поврате у права; 2. који су осуђени на губитак грађанске части, за време док траје та казна; 3. који су под стецциштем, и 4. који су под старатељством.

47. §. Закон о буџетским дванаестинама за месеце јули, август и септембар 1923. год., од 30. јула, 1923. год. гласи: Бирачко право на избор општинских часника (заступства) у целој Краљевини исто је као и бирачко право за остале изборе, те по томе избори народних посланика, обласних и средских скупштина и општинских часника (заступства) вршиће се по сталним бирачким списковима израђеним по чл. 1. Зак. о бирачким списковима.

Поред ових прописа важни су, јер су у вези, још и 9. §. 3. Н. П. 61—64. §§. Уговора о миру у Тријанону, 70, 76—78. §. Уговора о миру у Сенжермену, 2—4. §§. Закона о заштити мањина, 1. и 2. §. 3. Б. С. 167. §. Ф. 3. за 1927-28. — По судској пресуди губе бирачко право и лица означена у 101. §. 3. Н. П.

Да ли ће неко моћи гласати о општинским и градским изборима према 44. §. Правилника на дан избора цени се само по томе да ли је уведен у коначно потврђени стални бирачки списак те општине. Зато заштита и оспоравање акт. бирачког права треба да се врши на начин и у роковима прописаним у 7—11. 3. Б. С. Утолико пре уколико у овај Правилник није унета напомена о 12. §. 3. Б. С. по коме се могу тражити исправке бирачког списка још 15 дана по обнародовању Указа о изборима, а као што се из 36. §. Правилника види избор се не мора заказивати Указом. Зато је отворено питање како ће власти за исправке бирачких спискова у оваквим приликама да поступају, већ и с обзиром на предвиђену могућност поновних избора (51. и 61. § Правилника), који ће бити чести.

Бирачко право је условљено: пунољетством, бар у моменту увођења у списак, док је по уг. 3. О. бирач могао бити и 20 година стар; држављанством, док су по 3 ал. 36. §. уг. 3. О. и странци имали бирачко право, ако су испунили извесне обавезе; мушким полом, док су по 38. §. уг. 3. О. имали то право и жене, па и правна лица. —

Резервни официри и цивилни чиновници војне струке имају активно бирачко право (10. §. 3. Н. П.).

ПАСИВНО ИЗБОРНО ПРАВО

Члан 35.

(1) За општинског (градског) одборника може бити изабран сваки завичајник (§ 5.) те општине (града) који има бирачко право према 34. члану и који је навршио 24 године, а није искључен из избора.

(2) Не могу бити изабрани за општинске (градске) одборнике, а ако су изабрани губе мандат.

1) општински (градски) чиновници и службеници док су у активној служби;

2) часници и чиновници оних власти које над општином (градом) воде непосредни надзор;

3) они који су са општином (градом) у парници док парница не буде довршена;

4) предузимачи општинских (градских) добара и радња и закупници општинских (градских) добара и прихода;

5) они, који имају о управи општинске (градске) имовине или о управи којег општинског (градског) завода или о повереном им од општине (града) каквом послу рачун положити док то не учине;

6) они, који се без оправданог разлога не приме избора, за време четири године, рачунајући од дана избора;

7) они, који уживају сталну убошку обскрбу или потпору из општинских (градских) или других јавних средстава;

8) они, који су осуђени због каквог злочина, престапа или прекршаја учињеног из користољубља, док се не поврате у права и

9) они, који су под стециштем или старатељством или су под судском истрагом за дела поменута у предњем ставу.

(2) Овом одредбом поставља се нека врста забране за кандидатуру особа, које немају пасивно изборно право, али само са санкцијом која може да наступи тек после обављених избора по 1. ал. 46 члана и 48. члану, пошто приликом разматрања кандидатске листе кр. окр. суд не може да цени да ли кандидат потпада под то изузеће (4. чл. 42. чл. Правилника). —

Свакако би у оваковим случајевима надзорна власт требала да сачека верификацију од стране општ. одбора, па тек по томе, да уз одржање прописа 7. члана Устава, поступа. Овако би требала да поступи и у случају из 18. члана

закона о заштити јавне безбедности и поретка у држави, који у овом члану није наведен.

Одредбе под т. 1—9. преузете су из пројекта закона о општинама како га је израдила Комисија Мин. Унутр. Дела, само је код т. 2. додата реч „часници“. — (Т. 1.) Под ову забрану потпадају и градски начелници, сенатори и т. сл. било да активно служе, било да су под суспензијом. — (Т. 2.) Одредба се односи на часнике власти, које над општином (градом) воде непосредан надзор и то како државне (поглавар среза, финансијски, шумарски и т. сл. чиновници), тако и самоуправне (на пр. обласни одборници) власти. Овом одредбом се жели да осигура, да једна особа не може решавати један те исти предмет, а и да чланови надзорних власти не дођу до нежељених утицаја. — Чиновници државни уколико поступају противно овом пропису чине дисциплинску кривицу из 89., 92., 159., и 164. § Закона о чиновницима и осталим држ. службеницима грађанског реда. — (Т. 3—6.) Није успела. Може да у пракси да нежељене резултате, а донекле је и сувишно с обзиром на 57. З. О. — (Т. 7.) Примењивати ову одредбу и на инвалиде било би у противности са интенцијама закона о инвалидима. — (Т. 8—9.) Овде се парафразира одредба из 71. §. Устава одн. II. §. 3. Н. П. само се при крају поопштрава, тако да је много строжија ова одредба од 37. § уг. З. О. (6. §. 3. И. Сл. гласи:

2.) они који су осуђени због престапа или иступа, учињеног из користољубља (крађа, проневера, превара, лихварства), или због нечасних дела (просијачење, скитња, сводништво), док не прође три године од престанка казне или застаривања казне;

3.) они, који су осуђени због прекршаја против казнено-правне одредбе за заштиту слободе избора, ако је дело било учињено приликом избора за Нар. Скупштину, општинских избора или код избора за какву корпорацију или заступништво, које је по закону позвано, да се брине о јавним стварима, и то за време од шест година по издржању казне.

ДАН И МЕСТО ИЗБОРА.

Члан 36.

(1) Избори се врше у свима општинама (градовима) у један те исти дан. Дан избора одређује Министар Унутрашњих Дела. Министар Унутрашњих Дела одређује дан избора и у случају из 51. и 61. §.

(2) Избор општинског (градског) одбора врши се у згради или зградама, које за то општинско (градско) поглаварство одреди; гласање се не може вршити у богомољама.

(3) Избор општинског (градског) одбора у општинама (градовима) који имају преко 800 бирача вршиће се на више места по одељцима, где бирачи станују, и сваки одељак чини једно гласачко место које обухвата највише 800 бирача. (4) Гласачка су места она иста која и за изборе за Нар. Скупштину.

(5) Дан избора место где ће се гласати и зграде у којима ће се гласати општинско (градско) поглаварство ће обзнанити најмање месец дана пре дана одређеног за избор; у тај рок не рачуна се дан огласа и дан избора.

(6) Формулар обзнане прилог под А)

ФОРМУЛАР А) УЗ 36. §.

Обзнана

Поглаварство општине (града) објављује на основу 36. чл. закона о општинама (градовима) допуне и измене у Правилнику Мин. Унутр. Дела бр. 15300-1927. да ће се избор општинских (градских) одборника извршити на дан 1922 године; а према прописима закона о општинама, као и да ће се ти избори извршити у згради (зградама) овим:

1.

2.

Скреће се пажња грађанима на 53. § истог закона који гласи: „Точење или давање ма на какав начин

алкохолних пића забрањено је на дан избора, на дан пре избора и на дан после избора.“ Противно поступање ће се казнити на основу 54. § споменутог Правилника по 103. члану закона о избору народних посланика за Нар. Скупштину затвором од 15 дана до 6 месеци и новчано од 100 до 500 динара.

Поглаварство општине (града) дне ... године.

(М. П.)

Општ. кнез

.....
Начелник града

.....

(5) Свака зграда, у којој се гласање врши, ако није довољно сама пространа, мора имати ограђено двориште које се може затворити.

1.) Није стављена одредба да избори морају бити обављени у недељу, као што је то по З.Н.П. (§ 2.) и по З.О.С. (8. §.), али у т. 4. завршних одредаба Правилника јесте. — Правилник не одређује да се избори морају расписивати указом, а ни да се морају објављивати у Службеним Новинама. У пракси свакако ће се објављивати барем у областном службеном листу. — Дан избора су по § 41. уг. З.О. и по 23. §. З.И.Сл. одређивале управне (политичке) власти, а овде је то право резервисано само за Мин. Ун. Дела, па чак и у случајевима 51. и 61. §§. З. О., свакако зато да нови избори не буду често, а и с обзиром на важност истих. Међутим, ово опште правило има изнимке у 47. Правилника, када изборе закључује бирачки одбор, као и у 49. §. Правилника, где није прецизирано ко ће ове изборе одређивати: Вел. Жупан или Управни Судили Мин. Ун. Дела. — Чл. 61. уг. З. О. гласи: „Ако би које општинско представништво што учинило, што доводи у опасност државне интересе, или општинско благостање, Министар Унутрашњих Дела, на предлог и по саслушању муниципије може разрешити представништво, и путем муниципије учинити расположење у погледу

међувременог отпраљвања ствари. Уз министрово одобрење муниципија одређује конституисање новог представништва и у вези с тим, дан избора, али конституисање новог представништва односно избор не може се одлагати преко једне године дана. Али ако би нов избор ускратили, горње одредбе могу се по овом закону продужити и на дуже време; ако би се представништво морало поново разрешити, избор се може одложити и на дуже време.“

Веома је важно што је у овом члану Правилника указано и на чл. 61, јер тиме је обвезност овога члана према одредбама II. дела овог Правилника, протегнута и на муниципалне градове, који овакову одредбу нису познавали. — Овај члан је 1. ал. 36. чл. Правилника донкеле изменила. Случај сличан ономе из чл. 37. Правилника. Са гледишта 7. т. прелазних одредаба З. О. С. С. и 162. §. Ф. З. за 1927.-8. г. могла би се са формалне стране оспорити законитост ове одредбе, али не треба губити из вида 23. §. З. И. Сл. који је ранијег датума од 7. т. прелазних одредаба.

(2). Ср. 43., 2. 4. 11. ал. 45., 47., 49., 51. §§ Правилника.

Одређивање зграде (зграда) за место избора пада у дужност општ. поглавара, а та је дужност везана за рок из 5. ал. овога члана. Општ. поглаварство приликом донашања решења треба да води рачуна о 50. §. З. Н. П. по коме гласачко место треба да је у згради општ. суда, па ако је ова неприкладна (неугодна) у згради, која те недостатке нема, а у првом реду у школској зради, уз услов из 7. ал. овог члана.

4.) Гласачка места по 50. §. З. Н. П. одређује Државни Одбор, који према 7. и 8., 50. и 53. §§. З. Н. П. функционише само у времену од неких 50 дана од дана расписа избора. Значи, арондирање гласачких одељака и утврђивање гласачких места не може да се врши у вези са З. О. већ и због 4. и 5. ал. 1. чл. З. Б. С., по коме се у општинама са више гласачких места бирачки списак спрема

у посебним свескама за свако гласачко место, а у општинама, које се састоји из више села бирачки списак се спрема у свескама за свако село за себе. Но у случају да је Државни Одбор одредио за две мале општине, или малу општину и новоколонирану општину, једно гласачко место, а бирачки списак да је само у једној свесци, као и у случају претварања једне општине у две, настаје случај када Министар Унутр. Дела према својој надлежности из чл. 2. и 10. Уредбе о Устројству Мин. Ун. Дела, као и по 165. §. Ф. З. за 1927-28, може изнимно да одреди гласачка места, те да изда сходна наређења како да се на два гласачка места гласа св. по једном бирачком списку. Да се по гласачким местима постављају и кандидатске листе т. ј. да се сходно 35. §. уг. З. О. одборници бирају по гласачким местима и то у сразмеру бирача у гласачком месту према укупном броју бирача општине (града) није целисходно с обзиром на евентуално неправедно арондирање гласачких места, као и због техничких тешкоћа, зато, свакако, тај захтев Савеза Војвођанских Градова није био примљен, и ако је био Мин. Ун. Дела постављен.

5.) По 50. §. З. Н. П. рок за обзнану је само 10 дана. Овде је већи рок одређен свакако ради већег публицитета. Баш због тако великог рока место ће се услед елементарних непогода и других разлога (н. пр. пожар, земљотрес, епидемија) морати евентуално и мењати, а није предвиђан такав случај. На против, чланови бирачког одбора се по 110. члану З. Н. П., који по 54. §. Правилника важи и у овом случају, кажњавају затвором од 1 до 6 месеци ако промену место гласања које је надлежно било одређено и објављено. — Овај рок код накнадних и поновних избора неће се моћи одржати зато ће се у овим случајевима морати поступати по 3. реченици 47. §. Правилника. — Пропусти и кривице јесу повод за дисциплинско поступање по 90. §. уг. З. О. и кривично по 91. §. З. Н. П. који гласи: „Сваки орган општинске власти који пропусти или одрече да изврши на време дужности,

које су му овим законом одређене или спречи кога да се користи правом, које му овај закон даје, казниће се затвором од 30 дана до 6 месеци и новчано од 300 до 3000 динара изузев случаје за које даљи чланци овог закона или кривични закон теже осуде прописују. А ако судски чиновник или који други држ. чиновник пропусти или одрече да изврши то, казниће се затвором до две године.“ Уз то следи још и 101. §. З.Н.П. „Уз одређене осуде у чл. 91, кривци ће се осудити и на губитак права бирања посланика најмање за 5, а највише за 6 година. — Кад год осуда губитка права на бирање посланика иде уз осуду затвора, време за њу на које је кривац осуђен рачунаће се од дана издржане или опростене осуде затвора.“

6.) Обзнана мора бити писмена. Има да се извеси на табли за обзнане у општ. кући, као и на самој згради, у којој ће се гласање вршити. У сеоским општинама треба обзнанити и усмено на начин прописан у општинском организационом статуту.

7.) Зграда треба да је довољно пространа да би у истој могли стати бирачи о којима је реч у 15. ал. 44. §. овог Правилника.

Поглаварство може ово питање да изнесе и пред општ. градско представништво, али га обзнанити мора као своје решење. — Противно поступање може да буде разлог за поништај избора, а и повод за дисциплинско поступање против одговорних лица. — Решење поглаварства је извршно и не може се против истог поднети правно средство. —

БИРАЧКИ ОДБОР.

Члан 37.

(1) На свакоме месту где се врши гласање биће образован бирачки одбор, који се састоји из председника и 2 одборника и исто толико заменика, које поставља Управни Суд најмање 15 дана пре избора. При избору чланова бирачког одбора Управни Суд

ће се користити списковима које ће му предложити Велики Жупан на основу решења општинских (градских) одбора. У списку мора бити бар три пута већи број кандидата од броја особа, које треба поставити,

(2) Чланови бирачког одбора морају бити из места. а за рад не припада им награда. Своје решење о постављењу чланова бирачког одбора Управни Суд обзнаниће и у огласном службеном листу ако га има.

(3) Поред тога чланови су бирачког одбора и представници кандидатских листа.

(4) Председник бирачког одбора мора знати државни језик и бити писмен. Он не може бити кандидат. Он одређује и бележника бирачког одбора и то у првоме реду из чиновничког особља општинске (градске) управе.

(5) Ако се ко од одређених чланова бирачког одбора не би могао из оправданог разлога да прими ове дужности дужан је да у року од 24 сата затражи разрешење од Управног Суда, који ће поставити друго лице.

(6) Ако би који члан бирачког одбора био спречен да дође на избор, њега ће заступати одређени заменик.

1.) Под претпоставком да је јача гаранција за чистоту избора, а свакако и зато што на територији Баната, Бачке и Барање нема још бираних општ. и градских одбора, узета је одредба да сва три члана бирачких одбора поставља Управни Суд, те је на тај начин изнимка из 10. ал. 165. §. Ф. З. за 1927.-28. г. узета за правило. Овом одредбом је искључен утецај учешћа управних политичких власти по 25. и 43. §§. З. И. Сл. одн. 47. § уг. З. О., па и обласне самоуправе, у припремама изборним. За прелазно време (ср. 2. ал. 53. §. З. Н. П.) ова одредба је умесна, али за трајно није неопходно нужна, па зато није ни преузета у Пројекат закона о општинама, који је израђен од Комисије Мин. Ун. Дела. — Управни Суд може поставити и особе које се не налазе у списку, ако само испуњавају услове из Правилника. Вел. Жупан

списак може и пропратити својим примедбама („предложити“), но ако му не пошљу општ. одн. градски одбори благовремено списак, чиме чине кривицу из 91. чл. 3. Н. П., то ће требати, евентуално, Вел. Жупан сам да учини. — Код 3. Н. П. (53. §.) рок је 35 дана од обнародовања Указа, код 3. О. С. С. (17. §.) 15 дана пре избора. — Власти означене у 31. §. 3. О. треба одмах по распису избора да општинама даду што краћи рок за састав списка, а Великим Жупанима Управни Суд.

2.) Није постављен услов да чланови бирачког одбора треба да буду у бирачком списку. Они могу бити и ван рејона (одељка) гласачког места за које се постављају. Могло би се тумачити да ова одредба важи и за представнике листа — ал. 4. — али таково тумачење не би било умесно већ и с обзиром на одредбе из 41. §. Правилника. — Управни Суд поставља чланове бирачког одбора из ал. 1. овог члана решењем, а о решењу треба да обавести и заинтересовано лице, општину (град), које се тиче, и Обл. Одбор, ради обнародовања у у службеном листу области, при чему ће, свакако, примењивати одредбе 5. ал. 53. §. 3. Н. П. одн. 6. ал. 17. §. 3. О. С. С. о уручењу решења постављења преко надлежних, управних, власти на реверс, како би се чланови бирачког одбора, у ужем смислу, могли приликом конституисања легитимисати и ако би се могло сматрати, да је за легитимацију довољно да решење о постављењу изађе у обл. службеном листу.

(3) Ова реченица је узета из 10. алинеје 165. §. Ф. 3. за 1927 28. г. од речи до речи и ако је требала бити претилизована онда када је у ову редакцију убачена 2. ал. 39. §. Правилника, која се, иначе, у Уредби о избору општинских одбора за сеоске управне општине у Хрватској, Славојини са Сремом, не налази.

(4) Председник мора бити из општине (града) у коме се избор врши. Уколико је кандидован

треба о томе да извести Управни Суд ради поступка по 5. ал. овог члана (Ср. 2. ал. 17. §. 3. О. С. С.) Ова одредба важи само за председника и његовог заменика. — Одредба да председник и без бирачког одбора и без општ. поглаварства сам може да одреди бележника бирачког одбора узета је свакако зато, да би председник, од кога се не тражи нарочита квалификација имао поред себе поузданог човека. Под изразом „одређује“ не може се разумети то да он има права издавати наредбе општ. и државним чиновницима, јер он их, уколико му нису стављени на расположење од општ. поглаварства, одређује само по пристанку. Само уколико је такво лице и пристало — изузев ал. 7. чл. 43. овог Правилника — потпада оно под удар 109. §. 3. Н. П.

5) Оправдани разлог је: тешка болест, слепо, кандидатура и т. сл. Разрешење може да моли — по наплати таксе — само постављено лице, а општина, надзорне управне власти, не.

(6) Наизменична одмена сталнога члана и члана заменика му није умесна, пошто у записнику на минуте и сате треба да буде означено од када и докле, као и зашто је заменик (ужег) бирачког одбора заступао одређенога члана. Заменике не предвиђа 10. ал. 65. §. Ф. 3. за 92 и 1928. г. —

ГЛАВНИ БИРАЧКИ ОДБОР

Члан 38.

(1) У општинама (градовима) где се гласање врши на више места постоји главни бирачки одбор, који се састоји из свих председника појединих гласачких места.

(2) Поред тога чланови су главног бирачког одбора и за то одређени представници кандидатских листа.

(3) Председник је главног бирачког одбора најстарији по годинама од председника бирачких одбора појединих гласачких места.

(4) Бележник се поставља на начин одређен по члану 37.

(1) Одредба је преузета из пројекта закона о општинама, како га је израдила Комисија Мин. Ун. Дела у 1926. г., са извесним модификацијама. У чл. 165. Ф. З. за 1927-28. г. не спомиње се главни бирачки одбор. Но из тога се не сме закључити да је Законодавац хтео да се избори врше по гласачким местима на начин означен у 35. §. уг. З. О. т. ј. да се у сваком бирачком месту изабере онолики део општ. одбора, колики припада на основу сразмере између укупнога броја бирача у општини и укупнога броја бирача у гласачком месту. Јер то не би било у складу са 74, 75., 77., и 79. §§. З. Н. П. и 40—46. §§. З. О. С. С.

(3) Није успела одредба да је председник главног бирачког одбора најстарији председник бирачког одбора, не само због компликација око утврђивања година, него и зато што ће у великим варошима главни бирачки одбори бити преголеми, у којима ће рад бити напоран. — Председник главног бирачког одбора званично у општинском уреду (ал. 5. чл. 45. Правилника), разуме се тек након обављеног гласања у своје гласачком месту.

РАД БИРАЧКИХ ОДБОРА.

Члан 39.

(1) Бирачки одбори одлучују већином гласова. У случају равне поделе гласова сматра се да је усвојено оно за што је гласао председник.

(2) Представници кандидатских листа могу присуствовати раду бирачког као и главног бирачког одбора за све време избора и стављати примедбе које се на захтев уносе у записник.

(1-2) Одредбе овога члана односе се на рад бирачких одбора и главних бирачких одбора подједнако. — Редакција је потпуно неуспела и празна. То долази свакако отуда што је сходно прописима српског закона о општинама хтела да повуче разлику између ширег и ужег бирачког одбора: ширег, који би се састојао и из представника листа, а ужег без ових. Јер и по Правилнику се та подвојеност види: како у погледу постављења (37. и 41. §§) разрешења (ал. 5. чл. 37.) замена, удаљење са биралишта и ускраћивања потписа на записнику (109. §. З. Н. П.), места које заузимају при гласању (1. ал. 43. §. Правилника) и т. сл., тако поглавито и у погледу редакције 2. ал. овога члана, која потсећа на сличне одредбе српског закона о општинама, у коме се на пр. у 54. л. члану изрично вели да представници кандид. листа могу *само* чинити примедбе, које се уносе у записник, али немају право решавања. Утисак је при читању овога члана тај да је реч „само“ изостала, а да се хтела да преузме редакција српског закона о општинама, која иначе има много оправдања, што се види још и из алинеје 1. чл. 44. §. Правилника, где није постављена резерва да од чланова одбора треба да заседава бар један, који је постављен од Управнога Суда. Јер 2. ал. овога члана потпуно је сувишна, кад је већ та мисао изражена у 18. ал. 44. §. Правилника.

При оваковој стилизацији каква је (ако накнадно не буде учињена само исправка) сходно 3. ал. 37. § и 2. ал. 38. §. Правилника, као и одредбама изједначених закона З. Н. П., З. О. С. С., треба текстове тако тумачити, да представници кандидатских листа имају право гласа у бирачком одбору, те да је у погледу одлучивања, квалитет њиховога гласа раван квалитету гласа одборника, кога је поставио Управни Суд.

ВРШЕЊЕ ИЗБОРНОГ ПРАВА.

Члан 40.

Бирачи могу гласати сваки само једанпут, само лично, само на свом гласачком месту и само за утврђену кандидатску листу.

Принцип да се избори врше по начелу сразмерног заступства са обвезним кандидатским листама постављен је и за Банат, Бачку и Барању у 8. §. 3. И. Сл. по 60. §. истог закона. — Казна од 50—500 динара и затвора од 1 до 6 месеци одређена је за онога, који гласа више од једанпут у једном избору (198. §. 3. Н. П.). У ал. 9. чл. 44. Правилника предвиђен је случај кад се може и преко пуномоћника гласати. — Бирач који гласа под туђим именом или се пријави на гласање казниће се затвором од 3 месеца до 1 године (99. §. 3. Н. П.). — Председник и чланови бирачког одбора гласачког места, ако су уведени у бирачки списак другог гласачког места исте општине могу гласати на гласачком месту где ту функцију врше, ако поднесу уверење да су у сталном бирачком списку те општине. То уверење треба приложити записнику (52. 3. Н. П. 16. §. 3. О. С. С.). Оспоравање оваковог поступка било би и неправично, а и противно духу Устава и изједначених закона, који су се при изради овога Правилника имали узети у обзир.

КАНДИДАТСКЕ ЛИСТЕ.

Члан 41.

(1) Кандидатска листа садржи: име, презиме, занимање и стан кандидата; онолико кандидата за колико је избор расписан; датум и место издавања и потписе предлагача.

(2) Предлагача мора бити на листи у општинама до 2000 становника 30, а преко 2000 становника 40, који морају бити уведени у стални бирачки списак дотичне општине, исто као и кандидати.

(3) Писмени предлагачи потписују листу сами, а неписмене потписаће други по њиховом овлаштењу што ће се на самој листи назначити. Но ни у ком случају једно лице не може потписати више од десет неписмених предлагача.

(4) Кандидатска листа има свога представника или заменика у бирачким одборима (чл. 37—38). То се има назначити на кандидатској листи испод имена кандидата. Код општина (градова) где се гласање на више места врши, представник или заменик одређује се за свако место.

(5) Кандидатска листа не сме садржавати ништа друго.

(6) Формулар кандидатске листе прилог под Б).

ФОРМУЛАР Б) УЗ 41. §.

Кандидатска листа

за избор општинских (градских) одборника општине (града), области, на дан године.

Кандидати:

1) по занимању, са станом;

2) по занимању, са станом;

Представник листе у главном бирачком одбору: по занимању, са станом заменик представника листе у главном бирачком одбору:, по занимању, са станом

Представници листе у појединим гласачким местима:

за гласачко место: представник по занимању, са станом (његов заменик, по занимању, са станом

за гласачко место: представник по
занимању, са станом (његов
заменик и т. д. и т. д.
у године

Предлагачи:

- 1)
- 2)
- 3)

(7) Овако састављена кандидатска листа предаје се у два оригинална примерка надлежном кр. окружном суду на потврду непосредно или преко дотичног општинског (градског) поглаварства од дана објављеног избора па најдаље до на 15 дана пре самог избора.

(8) У случају да је листа предана општинском (градском) поглаварству оно је мора послати суду на поступак у року од 24 сата.

(9) Предају листе врше два писмена предлагача, чије се изјаве стављају у записник.

(10) Уз оригиналне листе предаје се писмени пристанак кандидата и по један примерак кандидатске листе за свако гласачко место без имена предлагача.

(11) Ако ко од кандидата није писмен пристанак ће му написати и потписати га други у присуству двојице писмених бирача те општине (града) што ће се на самом пристанку означити.

(12) Кр. окружни суд у року од 48 сати од пријема прегледа листу и пошто се увери, да је иста по прописима овог члана састављена, потврђује. У противном је одбацује, о чему подносиоце извештава решењем.

(13) Од потврђене листе кр. окружни суд један примерак задржава за своју архиву, један предаје подносиоцама, а оне без имена предлагача шаље дотичном општинском (градском) поглаварству да их преда бирачким одборима ради лепљења на кутије.

(14) Решење кр. окружног суда о одбијању и потврди кандидатских листа коначно је.

(15) Формулари потврда прилог под В).

ФОРМУЛАР В./1. УЗ 15. АЛ. 41. ЧЛ.

Пошто се Кр. Окружни Суд у уверио да је ова листа састављена по 41. члану о допунама и изменама закона о општинама по Правилнику Мин. Унутр. Дела бр. 15300-1927, као и да су предлагачи испунили све услове из чл. 41. тог Правилника, на основу чл. 41. Правилника потврђује ову кандидатску листу.

Председник кр. окруж. суда

Бр. 1927.

У.....

(М. П.)

Судије:

.....
.....
Бележник:
.....

ФОРМУЛАР В./2. УЗ 15. АЛ. 41. ЧЛ.

Пошто се Кр. Окр. Суд у уверио да су имена предложених кандидата као и представника листе и њихових заменика равногласна предложеној оригиналној листи потврђеној од кр. окр. суда у дана године под бројем то се овај препис на основу чл. 41. Правилника Мин. Унутр. Дела бр. 15300-1927 потврђује.

Председник кр. окр. суда

Бр. 1927

(М. П.)

у године

Судије:

.....
.....
.....

(16) Кандидатска листа може се упутити суду и поштом на повратни релепис. Дан предаје пошти, сматра се као дан предаје суду.

(17) Кандидатске листе потврђене од стране кр. окружног суда не могу се више исправљати и мењати осим случаја да од дана потврђене листе па до дана избора који кандидат умре или изгуби услове.

(18) На место оваквог кандидата може се уписати друго лице, ако овако измењену листу потпише половина предлагача, који су ранију листу потписали.

(19) Ова измена може бити само до на три дана пре избора. Овако измењена листа предаје се поново кр. окружном суду на потврду.

(20) Кр. окружни суд са овако измењеним кандидатским листама у свему поступа по горњим одредбама.

(21) За време судског одмора дежурни судија врши послове које иначе врши суд у погледу избора.

(22) Једно исто лице може бити кандидат само на једној листи.

(1) Кандидатска листа мора бити по формулару означеном у ал. 6. т. ј. на службеном језику према 3. члану Устава. И сва остала акта која се по овоме послу састављају морају бити писана државним језиком, јер је службени језик кр. окружних судова и управних судова, као и органа опште управе српско-хрватски-словеначки. — При уписивању имена и презимена треба, дакле, пазити да иста буду тако исписана, како су коначно потврђена у сталном бирачком списку за ту годину код кр. окружног суда. — И за називе гласачких места важи ова примедба. — Општинско (градско) поглаварство дужно је да на уобичајени начин обзнани грађанству, колики је број општинских (градских) одборника за ту општину (град) утврдио Управни Суд према 3. ал. 33. §. Правилника. Заинтересовани могу то сазнати и из обласног службеног листа. Кандидатска листа сме, и мора, да садржи управо толико кандидата, колико према решењу Управног Суда та изборна јединица има одборника да бира. — Одредба 9. §. 3. О. С. С. о заменицима кандидата није узета у Правилник. —

(2) Предлагачи, као и кандидати, морају бити уведени у стални бирачки списак дотичне општине (града) за коју се врши кандидација.

Кандидатску листу мора да потпише бар 30 одн. 40 бирача, а да је предаду било код општ. поглаварства било код кр. окр. суда два писмена предлагача. Целисходно је увек сакупити више потписа предлагача од законског броја, за случај да коме од предлагача кр. окр. суд оспори право предлагања листе. Не постоји забрана да један бирач буде предлагач на више листа.

(3) Алинеја 6. и 7. чл. 9. Зак. О. С. С. није преузета у Правилник. Исто као ни 7. и 8. ал. 35. §. 3. Н. П. Ни ал. 17. овога члана не говори ништа о томе шта ће се радити ако је неко без свога знања и одобрења означен на којој листи као представник. Јасно је да се тиме хоће да казни она листа, чији су представници извршили ову неправилност, јер ће остати без представника. Важне су одредбе из 3. Н. П., које према 54. §. Правилника важе и за општинске изборе, а које имају за циљ да заштите слободу избора. Тако члан 94. гласи:

„Ко бирачу да или обећа поклон или му понуди или обећа какво место у јавној или приватној служби, да га наведе да потпише или не потпише кандидатску листу или да ће дати потпис на њу одрече, или да за извесну кандидатску листу гласа или не гласа, казниће се затвором од једне године, и новчано од 30 до 500 динара. — Тако ће се казнити и бирач, који за то прима било поклон, било обећање поклона.“

а Члан 95. „Ко бирача силом или претњом принуди, да учини нешто од онога што је побројано у чл. 94. казниће се затвором од два месеца до две године и новчано од 400 до 4000 динара, а ако је то извршено злоупотребом власти, онда ће се казнити највећом мером ове казне. — Претња је онда, кад се бирачу угрожава да ће се њему или блиским члановима његове породице учинити дело, које се законом казни као злочин или преступ или губитком места било у јавној, било у приватној служби.“

Члан 96. З. Н. П. гласи: „Полицијски чиновници и официри у активној служби, ако би истичали кандидате за посланике или би иначе утицали на састављање кандидатске листе, да се казне губитком службе или чина.

Ако је на којој кандидатској листи полицијски чиновник потписан, суд је дужан против дотичнога чиновника предузети одмах кривичну истрагу и о томе известити Министра Унутраш. Дела; а ако је официр, суд ће о томе известити Министра Војног, и овај ће предати дело надлежном грађанском суду на суђење.

Исто тако суд је дужан дотичног Министра писмено известити је ли који његов чиновник потписан на којој кандидатској листи, ако он то од суда тражи.“

(4) Предлагачи треба у кандидатској листи да назначе представнике листа у бирачком и главном бирачком одбору, но ако то не учине приликом предаје кандидатске листе, касније на то губе право (ал. 17.) За представнике листе могу бити означени и сами предлагачи или друге лица из општине за коју се листа подноси. Није у Правилнику изрично установљено да представник листе мора бити уврштен у стални бирачки списак као што је то у 36. §. З. Н. П. и 8. ал. 9. §. З. О. С. С. Да могу бити представници листа и страни поданици, па и особе означене у 11. §. Устава, а то би могли бити, ако се не поставља услов да суд проверава да ли је предложени представник у бирачком списку, није никако могла бити намера редакције овог Правилника. Јер не треба губити из вида да је представник листе, члан бирачког, па и главног одбора бирачког, и то са правом гласа при решавању. — Судаћи по томе да нема одредбе да представнике листе предлагачи не морају назначити („ако их предлагачи одреде“ 3. чл. 9. чл. З. О. С. С.), а да се у 4. ал. овог члана Правилника употребљава стално фраза са „има“ („има

представнка“ „има назначити“) и питање да ли се кандидатска листа треба да одбаца, ако није у њој назначено ко су јој представници, изгледа да се има решити тако, да се постављање представника листа сматра као битни услов за правилност листе. Баш из овог потоњег разлога што се тражи да се представници листа постављају на сва гласачка места, изгледа да је изостављена одредба да представник листе мора бити у бирачком списку, и из општине у којој се гласање врши.

(6) Кандидатска листа може бити и руком писана, а не мора бити штампана, као за избор нар. посланика (39. §. З. Н. П.)

(7) У исто време када се предаје кр. окружном суду потписана од предлагача кандидатска листа у два равногласна примерка треба предати и пристанак сваког кандидата, као и онолико примерака од предлагача непотписаних листа, пошто ове непотписане листе треба да буду прилепљене на кутију на дан избора (2. ал. 43. Правилника). — Молба којом се предаје листа кр. окружном суду на потврду, непосредно, треба да гласи отприлике овако:

Кр. Окружном Суду

Молимо кр. окружни суд да нам на основу чл. 1. измена и допуна у закону о општинама по Правилнику Мин. Унутр. Дела бр. 15300 1927. приложену кандидатску листу за избор општинског (градског) одбора општине (града) области, за изборе на дан године потврди.

Прилажемо: дупликат и оригиналне кандидатске листе, писмене пристанке свих кандидатских листа и преписа кандидатске листе за гласачка места.

У..... године.

Подносиоци:

.....
.....

(8) Рок се рачуна од пријема, ако је лично предата, а не од завода у деловодни протокол или чак од решења акта. — Разуме се да се предмет има слати ономе кр. окружном суду на поступак, који има територијалну надлежност над општином за коју се врши кандидација, а који и оверава бирачке спискове те општине. — Општинско (градско) поглаварство за пропусти и кривице по овој ствари одговара по одредбама 90. §. 3. О. дисциплински, а по 91. §. и 101. §. 3. Н. П. и кривично. (Види текст код 5. ал. 36. §. Правилника).

(9) Ова одредба важи и за предају канд. листе и пред општ. поглаварством.

(10) Пристанак се даје као обична изјава дата пред два сведока. Она отприлике овако треба да гласи:

Изјава

На основу 41. члана закона о општинама (градовима) (в. измена и допуна у Правилнику Мин. Унутр. Дела бр. 13500-1927.) овим дајем пристанак да будем кандидат за изборе општинског (градског) одбора општине (града), области, за дан године, на канд. листи коју су предложили У године.

Сведоци:

- 1)
2)

Потпис:

.....

(11) Сведоци приликом стављања пристанка морају бити бирачи те општине и писмени. Значи да кр. окружни суд треба да проверава и то да ли су сведоци ти уведени у бирачки списак.

(12) Кр. окружни суд је овом приликом дужан само на то да пази, да буду испуњени сви услови из 41. §. Правилника т. ј. да ли је довољан број предлагача на канд. листи и да ли су сви они уведени у стални бирачки списак; исто и за саме кандидате; као и то какав им је писмени

пристанак, а не сме се упуштати на пр. у оцену да ли су ти кандидати изузети по 35. §. Правилника или да ли је поглаварство општине (града) извршило све формалности у вези са расписом избора, пошто за решавање ових питања нису надлежни кр. окружни судови, него власти из 47. и 48. Правилника. — Решење кр. окр. суда не може се напасти правним средством, али се на место одбачене листе може поднети нова у законском року т. ј. 15 дана пре избора.

(13) Доносиоцима треба вратити на реверс потврђени примерак кандидатске листе, а у року означеном у ал. 12.

(14) Питање је да ли је коначно решење о одбијању наводно окашњене кандид. листе кад се окашњење правда кривицом суда, одн. судије.

(16) Кандидатска листа се може предлагати поштом или лично. Лично се може или код поглаварства (ал. 8.) или код кр. окр. суда (чл. 7.), у оба ова случаја морају је предати два писмена бирача и то председнику или заменику му, ако је отсутан, а у случају чл. 21. дежурном судији.

(19) Ова и следеће одредбе преузете су из 53. е. §. српског закона о општинама, а у редакцији пројекта закона о општинама израђеног по Комисији Мин. Унутр. Дела 1926. године. Губитак услова је јако растегљив појам: ту су одмах и они побројани под ал. 2. чл. 35. Правилника.

(20) Те одредбе су из 7—14. алинеје овога члана. —

(21) Важна је начелна одлука Опште Седнице Касационог Суда од 27. јуна, 1922. год., Бр. 5280.: „У § 511. Грађ. Суд. Пост. прописано је који ће се судски послови као хитни отпраљати за време судског одмора у првостепеним судовима преко дежурног судије. Сем тога, дежурни судија има да отпраља и све оне послове, који би му у дужност били стављени специјал-

ним законима, а у ове последње послове долазе не само послови за које би изреком у ком спец. закону било речено да ће их за време одмора свршавати дежурни судија, него и они суду у дужност стављени послови, чија би природа била таква, да се одложити не могу, нарочито ако је свршавање њихово везано за рок законом одређени, тако да се у том року морају свршити, па ма то било и за време судског одмора. У овакве послове, везане за строги законски рок, који се не може и не сме продужавати никојим начином, долази и стављање, подношење и потврђивање бирачких спискова по „Закону о бирачким списковима“ од 30. маја тек. год., као посао који не долази под појам суђења или изрицања правде, него у простој констатацији факата и у примени на њих закона административног, дакле посао који је само делегиран суду из администрације. У осталом, дежурни судија у кругу своје надлежности представља суд у чије име ради онако исто као и колегијум од тројице судија, па према томе може, по последњем ставу чл. 3. Закона о бирачким списковима, у место председника као његов заступник за време одмора, потврду бирачких спискова да потписује. — Према томе дежурне судије првостепених судова имају право и дужност потврђивати бирачке спискове и у опште вршити све оне послове предвиђене у Закону о бирачким списковима од 30. маја, 1922. год. за првостепене судове, а чије би извршење по том Закону падало за време судског одмора. Улога суда при потврди бирачких спискова састоји се чисто у констатовању исправности бирачких спискова са формалне стране.“

ИЗБОРНИ МАТЕРИЈАЛ

Члан 42.

(1) Свака потврђена листа мора на дан избора имати своју засебну кутију.

(2) Материјал за гласање онај је исти, који је и код избора за Народну Скупштину.

(1) Ако кандидатска листа, потврђена од кр. окр. суда не буде било из ма кога разлога предата бирачком одбору, те се за њу на дан избора не гласа, онда избор извршен тога дана нема важности.

(2) Гласачке кутије, свака са три разна кључа, и гласачке куглице, то су изборни материјал у ужем смислу, а по одредбама 44—48. §§. 3. Н. П.

ПОЧЕТАК ИЗБОРНОГ ПОСЛА

Члан 43.

(1) На дан избора сви чланови бирачког одбора или њихови заменици састаће се у згради, по гласачким местима, где ће бити гласање у 7 сати пре подне и ту ће примити на реверс од општинског (градског) поглаварства потребан број кутија и запечаћен сандучић са куглицама, стални бирачки списак, књигу за уписивање гласача, књигу за вођење записника, кандидатске листе, општински (градски) печат и остало што треба. Кутије ће прегледати, увериће се да су исправне и да су уста кутије са платненим прорезом кроз који куглице пролазе довољно отворена па ће их онда утврдити за засебни сто, а према столу за којим ће седети чланови бирачког одбора; затим ће сваку са ова три кључа затворити. Један ће кључ узети представник бирачког одбора, други одборник, а трећи представник или заменик дотичне кандидатске листе ако га има. Ако овога не би било, председник бирачког одбора узеће и трећи кључ.

(2) На свакој кутији с поља прилепиће се листа кандидатска по реду којим су код кр. окружног суда потврђене, тако да листа која је најраније потврђена долази на прву кутију са стране одакле ће се гласање почињати.

(3) Ако за избор општинског (градског) одбора буде потврђена само једна кандидатска листа, би-

рачки ће одбор поред кутије, на којој ће прилепити потврђену кандидатску листу, ставити још једну кутију без листе на друго место, рачунајући са стране са које ће гласање почињати. У ову другу кутију гласаће они бирачи који неће да гласају за кандидате у потврђеној кандидатској листи.

(4) Ако кутија на којој је потврђена кандидатска листа добије мањи или раван број куглица, према броју куглица коју је добила кутија без листе, сматраће се да избор није извршен тога дана. У том случају имају се обавити нови избори у року од месец дана са обновом целог предизборног поступка.

(5) Ако за овај други избор буде потврђена само једна кандидатска листа бирачки одбор ће на свом првом састанку огласити кандидате за изабране и не приступајући примању гласова.

(6) Ако на дан избора не буде прилепљена на кутији која од потврђених кандидатских листа, и због тога се на њу не буде гласало избор извршен тога дана нема вредност. Ово важи и у случају кад је потврђена само једна кандидатска листа, па бирачки одбор не стави за гласање и другу кутију без листе.

(7) Кад бирачки одбор буде све ово урадио и изабере потребан број писара и помагача, које му упутити општинска власт или градска управа и прими све што му је за гласање потребно он ће о свему томе направити записник тога свог првог састанка у коме ће нарочито означити: број сваке кутије и кандидатску листу, која уз њу иде, као и да су све кутије у исправном стању и празне. Затим ће потписати овај записник и почети примати гласаче.

(8) Формулари реверса, књиге и записника прилог под Г) 1—3.

ФОРМУЛАР Г) 1. УЗ 8. АЛ. 42. ЧЛ.

Реверс

Бирачки одбор гласачког места општине (града) за избор општинских (градских) одборника општине (града) области

....., на дан године примио је од поглаварства општине (града)

- 1) исправних гласачких кутија;
- 2) сандучета са гласачких куглица;
- 3) Стални бирачки списак гласачког места општине (града) потврђени од кр. окружног суда у под бр. 1. године.
- 4) азбучни бирачки списак општине (града)-
- 5) књигу за уписивање гласача;
- 6) књигу за вођење записника бирачког одбора;
- 7) потврђених кандидатских листа и
- 8) печат општине (града)

У године.

Председник бирачког одбора

Чланови бирачког одбора

.....
.....
.....

Бележник бир. одбора

.....

ФОРМУЛАР Г) 2. УЗ 8. АЛ. 43. ЧЛ.

Књига

за уписивање гласача општине (града) који су гласали за избор општинских (градских) одборника на дан године код бирачког одбора општине (града), гласачко место

Ред. број	Број сталног бирачког списка	Број азбучног бирачког списка	Име и презиме	Занимање	Место становања	Примедба

ФОРМУЛАР Г) 3. УЗ ЧЛ. 43.

Записник

Бирачког одбора општине (града) за гласачко место вођен у смислу чл. 43 Правилника Мин. Унутр. Дела број 15300-1927. о општинским и градским изборима дне године.

Тачно у седам часова пре подне на дан године, у гласачкој згради састао се бирачки одбор гласачког места општине области и то:

Председник: постављен решењем упр. суда бр.-1927.

Чланови одборници: постављени решењем упр. суда бр.-1927.

Чланови представници листа: листе Н. Н., листе Н. Н.

Пошто је бирачки одбор утврдио да бирачка зграда одговара прописима 36. чл. Правилника Мин. Унутр. Дела бр. 15300-1927, примио је од поглаварства општине (града) на реверс:

- 1.) исправних гласачких кутија;
- 2.) сандучета са гласачких куглица;
- 3.) Стални бирачки списак гласачког места општине (града) потврђени од кр. окружног суда у под бр.-..... године.
- 4.) азбучни бирачки списак општине (града)-
- 5.) књигу за уписивање гласача;
- 6.) књигу за вођење записника бирачког одбора.
- 7.) потврђених кандидатских листа и
- 8.) Печат општине (града) и остали потребни изборни материјал.

За овим је бирачки одбор пребројао гласачке куглице и утврдио да има гласачких куглица и прегледао гласачке кутије и нашао да су исправне.

Кутије су за тим утврђене за сто према столу за којим ће заседавати чланови бирачког одбора. По томе су на гласачке кутије утврђене кандидатске листе и то тако да је на кутији бр., која је прва по реду утврђена кандидатска листа г. Н. Н. потврђена под бр.-19... г. од године; на кутију бр., која је друга по реду утврђена и т. д.

За овим су гласачке кутије понова прегледане и пошто је утврђено да су празне, свака кутија је закључана са по три кључа од којих су по један узели председник бирачког одбора, одређени члан, и сваки представник листе оне кутије на којој је утврђена листа које је он представник.

После овога је бирачки одбор узео на знање да је председник бирачког одбора за бележника одредио, те је изабрао за писаре, а за помагаче служитеље

После тога је у часова почело примање гласова.

Потписано године у згради
У

Бележник (М. П.)
..... Председник бирачког одбора

Чланови бирачког одбора

.....
.....
.....
.....

(1) Сви чланови бирачког одбора дужни су да без нарочитога позива дођу у зграду гласачког места и то у 7 часова тачно. Почетак изборнога је посла везан за 7 часова ујутро и тоје услов за ваљаност изборнога поступка, пошто окашњено отпочињање рада бирачког одбора може да има одлучнога утицаја на изборни резултат. — Ако је председник окаснио или спречен да дође, његов заменик ће учинити што је

потребно за конституисање одбора и за почетак изборнога посла. Не може бити неправилност већег степена, ако старији члан бирачког одбора у отсуности председника и заменика му преузме руковођење избором, па ма био и сам кандидат. али све то има да се у записнику прецизно утврди, Ако који члан дође накнадно и то ће се унети у записник уз назнаку у колико је часова дошао, а то ће имати потписом да утврди цео одбор. — Не само председник, него и одређени писари, ако неоправдано не дођу на ову дужност, подлеже казни затвора од 3 месеца до 1 годину дана и новчано од 1000 до 3000 дин. по 109. §. 3 З. Н. П. — Бирачки одбор мора се састати у згради места гласања, одређеној и објављеној по 36. §. Правилника, јер противно поступање повлачи за собом казну затвором од 1 до 6 месеци по 110 §. З. Н. П. — Пропуштање дужности у вези са изборима казни се и по 91. §. З. Н. П. (Види примедбу на 5. ал. 36. §.), но општински органи одговараће и дисциплински ако не изврше одредбе у погледу припреме и предаје изборног материјала у ширем смислу. Под појмом, „и остало што треба“ садржи се: огрев, осветлење, столови, столице, текст закона, мастило, писаћи прибор и др. — Азбучни именик бирача прописан је у 22. §. З. Б. С., а према формулару Г) 1. Г.) 2., Г.) 3. и 3.) 2. треба га такође предати бирачком одбору.

(2) Ако је потврда од истог датума онда првенство има она листа, која носи нижу нумеру потврде кр. окружног суда. Бирачки одбор нема права да цени да ли је потврда кр. окр. суда благовремена или не, да ли је законита или не, једино да ли је снабдевена клаузулом по формулару В) 1.

(4) Ово су у неку врсту и нови и накнадни избори. Отворено је питање: ко би требао да ове одређује. По 47. §. Правилника бирачки одбор, а по 49. §. евент. Мин. Унутр. Дела. Како

се овде одређују избори са обновом целог предизборног поступка, то би компетенција требала да буде узета од бирачког одбора, јер и нов бирачки одбор треба поставити, као што се и нове кандидатске листе имају да подносе на потврду.

(6) Ако је, кутија постављена, али није прилепљена цедуља, избор ће бити без важности, само онда, ако се због тога на њу не гласа. Није одређено да ли је доста да само и један бирач због тога уложи протест и не гласа.

(7) Писари и помагачи се бирају од особа, које се упућују од општ. поглаварства. — Намерно неисправно вођење записника казни се по 111. §. З. Н. П. са затвором од 6 месеци до 2 године. Члан 108. З. Н. П. гласи: „Ко намерно повреди, уништи или однесе ма какву исправу о изборима или ма какав предмет, који за избор служи, или поквари број гласова давањем, одузимањем или мешањем куглица или и друкчије, казниће се затвором од једне до пет година и губитком грађанске части. — И покушај овде се казни. — Овако ће се казнити и стражар, који је по чл. 56. и 74. одређен да чува изборну зграду ако допусти, да ко из исте зграде учини које од напред речених дела.“

ГЛАСАЊЕ.

Члан 44.

(1) За све време гласања мора заседавати за бирачки столом најмање два члана бирачког одбора.

(2) О држању реда за време гласања стара се председник бирачког одбора. У случају потребе председник је овлашћен да тражи помоћ од општинске (градске) или државне власти и она је дужна одазвати се његовом позиву.

(3) Нико не сме ступити на биралиште под оружјем или са оруђем употребљивим за бој, осим случаја кад председник бирачког одбора позове оружану помоћ ради одржања реда на биралишту.

(4) Ни службеници државни ни самоуправни, који по службеној дужности носе оружје не могу доћи на биралиште ради употребе свог бирачког права под оружјем.

(5) У собу где се гласа пуштаће се гласачи редом по један или више, но никако више од пет одједанпут.

(6) Сваки бирач кад уђе у гласачку собу, мора пре гласања казати прво гласно, да чују сви чланови бирачког одбора, своје име, презиме и занимање, а у местима, где има више гласачких места и свој стан. Председник бирачког одбора пошто се увери да је бирач у стални бирачки списак уведен, ако га нико у бирачком одбору не познаје упитаће га: је ли он баш то лице под чијим се именом пријавио да гласа, и напоменуће му законске последице од тога, ако на туђе име буде гласао. Кад бирач потврди да је он то лице под чијим се именом јавио да гласа онда ће се о том непознатом бирачу саставити записник, у коме ће се записати, лични опис његов као и улица—број његова стана. Председник има право наредити да се тако непознати бирач, може одмах и фотографисати. Ако такав непознат бирач, не поднесе на захтев одбора доказе о свом идентитету, који би по оцени одбора били довољни за утврђење његове идентичности онда одбор тога бирача неће пустити да гласа. Ако се догоди да се о неком бирачу породи сумња у бирачком одбору у погледу његовог идентитета, онда ће бирачки одбор решити хоће ли се такав бирач пустити да гласа.

(7) Председник или је један од чланова бирачког одбора казаће гласно сваком бирачу, пре него што га пусти да гласа, коју и чију кандидатску листу представљају гласачке кутије. Ако је бирач неписмен на захтев његов председник или један члан одбора прочитаће му сва имена на кандидатским листама. Не учини ли се све ово, сваки члан одбора има право да ово примети, а кад се гласање сврши да у записник убележи као протест неправилног поступка одбороваг. Сваки представник листе или његов за-меник има право казати бирачу којој партији или

политичкој групи која кандидатска листа или кутија припада.

(8) Председник даје бирачу пре него што овај приступи гласању једну куглицу и кад бирач прими куглицу, метнуће је у десну руку и затворити је, па са тако затвореном руком прилазиће свакој кутији редом, и у сваку кутију тако затворену руку завлачити, а куглицу ће при том пустити у ону кутију на којој је прилепљена она кандидатска листа за коју он хоће да гласа. Кад из последње кутије извуче руку, гласач ће онда пред свима отворити, тако да сваки може видети да куглица у њој више нема и да је гласао. За све време док бирач не сврши гласање и председник и чланови бирачког одбора водиће старање, да бирач не премести куглицу у другу руку и собом је не однесе.

(9) Онај бирач који због какве тешке телесне мане не би могао гласати на начин како је то у овом члану речено, има право пред бирачки одбор привести пуномоћника, који ће место њега дати глас. О овоме ће бирачки одбор донети одлуку и ставити је у записник.

(10) Формулари записника прилог под Д) 1—2.
ФОРМУЛАР Д.) 1. УЗ 10. АЛ. ЧЛ. 44.

Записник

Бирачког Одбора општине (града)..... за гласачко место вођен у смислу чл. 44. Правилника Мин. Унутр. Дела бр. 15300-1927 о општинским и градским изборима, дне године.

У сати минута пријавио се бирачком одбору ради гласања један бирач, изјавивши да се зове Н. Н. по занимању, чије се име налази у сталноме бирачком списку под бр. али је непознат члановима бирачког одбора.

Тај бирач изгледа овако: а изјавио је да станује у улици број

Пошто су испуњене формалности из 6. и 7. ал. 44. члана Правилника Мин. Унутр. Дела бр. 15300.

1927. о општинским и градским изборима, бирачки одбор је решио да се овоме бирачу дозволи да гласа.

Потписано године у згради
Бележник: М. П.

Председник бирачког одбора

Чланови бирачког одбора

ФОРМУЛАР Д.) 2. УЗ 10. АЛ. ЧЛ. 44.

Записник

бирачког одбора општине (града) за гласачко место вођен у смислу ал. 44. Правилника Мин. Унутр. Дела бр. 15300-1927. о општинским и градским изборима, дне године.

У сати минута пријавио се бирачком одбору ради гласања један бирач, изјавивши да се зове Н. Н. по занимању, чије се име налази у сталноме бирачком списку под бр. али коме је немогуће да лично гласа из разлога, што Привео је пред бирачки одбор г. Х. Х као пуномоћника који ће место њега гласати.

Пошто се уверио одбор о немогућности да Н. Н. лично гласа решио је да му се дозволи да гласа преко приказаног пуномоћника г. Х. Х.

Потписано године у згради

Бележник:

..... М. П. Председник бирачког одбора

Чланови бирачког одбора

(11) Чим је који бирач гласао дужан је уклонити се са биралишта. За биралиште сматра се зграда у којој се гласа и њено двориште.

(12) Бирачки одбор не може ником ускратити да гласа, који је уписан у стални бирачки списак. Ако

има шта да примети он или поједини члан одбора, онда ће одбор или онај члан који какве примедбе има, ставити то у записник. Ако се који гласач пријави да гласа, а на његово је име неко већ гласао, онда ће председник бирачког одбора, пошто поступи по одредбама овог члана и увери се несумњиво о идентичности и упису у стални бирачки списак, таквог гласача, наредити да се његово име, презиме и занимање унесе у нарочити списак, који ће се водити као списак таквих лица, али га неће пустити да гласа. Овај списак бирачки одбор прилаже изборним актима, а у изборни записник уноси се такав случај и означава број таквих лица.

(13) Формулар записника и списка прилог под Ђ)

ФОРМУЛАР Ђ.) 1. УЗ 44. ЧЛ.

Записник

бирачког одбора општине (града) за гласачко место вођен у смислу чл. 44. Правилника Мин. Унутр. Дела број 15300-1927. о општинским и градским изборима, дне године.

У сати минута пријавио се бирачком одбору ради гласања један бирач, изјавивши да се зове Н. Н. по занимању, чије се име налази у сталноме бирачком списку под бр. али који је по књизи за уписивање гласача под бр. ... већ уписан да је гласао.

Н. Н. тврди да није гласао и позива се на сведоке: са којима је целога дана био.

На основу 12. ал. члана 44. Правилника Мин. Унутр. Дела бр. 15.300-1927 бирачки одбор је решио да се бирачу Н. Н. не може дозволити да гласа, него да се има увести у нарочити списак бирача на име којих је већ гласано.

Потписано године у згради
Бележник:

..... М. П. Председник бирачког одбора

Чланови бирачког одбора

ФОРМУЛАР Б.) 2. УЗ АЛ. 13. ЧЛ. 44.

Списак

бирача гласачког места општине (града) за избор општинских (градских) одборника општине (града) на дан године на име којих је већ гласано:

Тек. број	Број азбучног бирачког списка	Име и презиме бирача	Занимање	Место становања	Број књиге за уписивање гласача под којим је већ гласано	Примедба

(14) Никаква власт не може ни у ком случају узети бирача на одговор за глас који он на избору да, нити од њега тражити да каже за кога је гласао.

(15) Гласање траје непрекидно цео дан до 6 сати по подне само у случају нерета, а по престанку одборске већине, може се избор прекинути за време док се ред не врати. Повод нерета и време за које је избор морао бити прекинут, забележиће се у записник. У шест часова затвара се двориште или зграда, ако дворишта нема, и нико се више неће пустити унутра, али ће се продужити и даље примање гласова од оних бирача, који се буду затекли у дворишту или згради све док они сви не буду гласали па ма докле то трајало. Ако је гласање због нерета морало да буде прекинуто дуже од једног сата, за толико ће се доцније од шест сати престати са пуштањем бирача на биралиште

(16) За све време гласања водиће се на државном језику записник о свему што се буде десило и што ма који од чланова бирачког одбора буде нашао за вредно да се забележи. Сви чланови одбора морају потписати записник.

(17) Формулар записника прилог под Е).

ФОРМУЛАР Е) УЗ 17. АЛ. ЧЛ. 44.

Записник

бирачког одбора општине (града) за гласачко место за избор општинских (градских) одборника општине (града) вођен на дан 1927. састављен у смислу чл. 44. Правилника бр. 15300-1927.

Председник бирачког одбора објавио је у сати минути, да бирачки одбор почиње примати гласове, и наредио је пуштање бирача на биралиште ради гласања.

Бирачи су улазили један по један, а највише их је пуштано по пет од једанпут.

У смислу 44. члана Правилника Мин. Унутр. Дела бр. 15300-1927. г. председник бирачког одбора објаснио је процедуру гласања — свакоме бирачу, који није знао како се гласа, — а неписменим бирачима, који су то захтевали, прочитао је сва имена на кандидатским листама.

За све време гласања ред је био примеран.

О непознатих бирача, састављени су одвојени записници, који се прилажу.

Гласање је трајало непрекидно до 6 часова по подне, када је по наредби председника улаз на дворишту затворен.

Они бирачи који су већ били у дворишту гласали су сви, тако, да је гласање завршено у сати минута.

Чим је гласање завршено, председник је закључао и запечатио сандучиће са куглицама и кључ задржао.

Пошто ни један члан бирачког одбора није ставио никакву примедбу, записник се закључује.

Потписано 1927. г. у згради у

Бележник: Председник бирачког одбора А. А.

О. О. (Печат)

Чланови:

В. В.

.....

В. В.

.....

НАПОМЕНА.

Ако се у току гласања појави било у самој соби где се гласање врши, било у дворишту наред, то се уноси такође у записник. Ако је пак наред био толики да је гласање морало бити прекинато, и то се уноси у записник, од прилике овим речима „Пошто је наред на биралишту био толики да се гласање није могло наставити, то је по решењу бирачког одбора гласање прекинато у..... сати минута“ — Овакву одлуку још на овоме месту (не чекајући да се записник заврши) потписују председник и чланови бирачког одбора са писаром

Ако је председник био принуђен да се за повраћај реда брати власти, и то ће се унети у записник.

Имена лица која су изазвала наред, уносе се такође у записник са назначењем шта је ко урадио.

Кад се поврати ред, онда се и то констатује у записнику речима „Пошто је на биралишту повраћен ред, настављено је примање гласова у сати минута.“

У записник се такође уноси и то, ако ма ко, било бирач било члан бирачког одбора, учини какву изборну кривину.

Ако који члан бирачког одбора има да стави какву примедбу или одвојено мишљење и оно се уноси у записник.

(18) Сваки члан одбора може одвајати мишљење и стављати своје примедбе.

(1) Од чланова бирачког одбора које је поставио Управни Суд, двојица морају заседавати за столом, који стоји према столу на коме су утврђене гласачке кутије (1. ал. 43. §.). —

Ред нарушава: бирач, који се при гласању непристојно понаша, који након гласања неће да се уклони из зграде (и дворишта) у којој је гласање; затим; свако ко је позват да се са биралишта удаљи, јер није уведен у стални бирачки списак, па то не учини; онај ко делом напада на бирачки одбор или на кога члана његовог; ко на биралишту ради агитације проноси лажне вести, или протура слике, плакате и друга средства за агитацију; као и сви они, који би виком, претњама сметали бирачком одбору, као и они

који би се појавили оружани на биралишту изузев случаја из ал. 3. овог члана Правилника. Дужност је председника да предузима све мере за васпостављање реда као и за прогон криваца, а према 102—106., 116. и 117. §. §. 3. Н. П. — Општинске и државне власти ако се не одазову законитом захтеву председника бир. одбора чине преступ кажњив по 91. §. 3. Н. П. — Интервенција жандармерије се може тражити путем општинске (градске) власти само у случајевима означеним у распису Мин. Унутр. Дела Ј. Б. Бр. 73. од 31. I. 1922. т. ј. када је и сама општинска власт нападнута или кад отпор не могу сами да савладају, иначе, само путем управних органа, који имају службену власт над жандармеријом (25. §. Закона о жандармерији од 18. II. 1922) а то су: поглавари среза и вел. жупани. Но у таквом случају надлежна власт ће издати само задатак жандармеријском старешини, а начин извршења ће подесити овај сам, јер је зато одговоран (чл. 27. Закона о жандармерији). — Члан бирачког одбора ако увреди бирачки одбор или кога члана његовог или ако се непристојно понаша, по правилу, не може се одстранити са биралишта, него се то има према 117. §. 3. Н. П. записнички утврдити и предузети мере по 116. §. 3. Н. П. за кривични прогон. — Председникова надлежност простире се не само на собу у којој се гласа, него на биралиште уопште (105—106. §. 3. Н. П.)

(3) Члан 105. 3. Н. П. гласи: „Ко на биралиште дође са оружјем или оруђем употребљивим за бој, казниће се затвором од 1 месеца до 1 године. Председник бирачког одбора дужан је свако овако лице одмах да удаљи са биралишта. Ово важи и за све оне државне или самоуправне службенике, који по службеној дужности носе оружје, ако на биралиште дођу под оружјем, сем случаја кад буду позвани за одржавање реда према чл. 58. и на чување страже према чл. 56. и 71. овог закона.“

То свакако важи и за чланове бирачког одбора. — Ако кривицу учине више њих заједно онда је за свакога казна од 3 месеца до 2 године. Кривице ће бирачки одбор забележити у записнику, уз назнаку криваца. - Према 112. §. 3. Н. П. ко без позива председника бирачког одбора нареди или без наредбе доведе оружану силу на биралиште казниће се затвором од 1 до 5 година, и новчано од 500 до 2000 динара.

(4) Такови су: општ. полиција, финансијска контрола, цариници и др., док жандармерија као део војске (1. §. Закона о жандармерији од 18. II. 1922) по 70. члану Устава не може да врши бирачко право.

(5) Нема прописа који би забрањивао приступ бирачима у већим масама на биралиште. И спречавање гласачима да улазе на биралиште јесте преступ, који се казни по 91. §. 3. Н. П.

(6) Чланови бирачког одбора који свесно дозволе да гласа лице које није уведено у стални бирачки списак чине кривицу из 110. §. 3. Н. П.

Члан 98. 3. Н. П. гласи: „Бирач који би више од једанпут у једном избору гласао, казниће се новчано од 50 до 500 динара и затвором од једног до 6 месеци.“ а Члан 99.: „Онај, који би место другог и под његовим именом гласао или се пријавио да гласа, казниће се затвором од 3 месеца до 1 године.“

Спорно је ко аконтира трошкове око фотографисања и ко их надокнађује, ако се невиност гласача утврди. - Ускраћивање бирачу, који је непознат, да гласа мора се образложити у записнику према формулару Д.) 1. — У 27. §. 3. О. С. С. постоји и одредба да се непознато лице коме бирачки одбор не дозвољава гласање има одмах предати надлежној полицијској власти. Овде не важи.

(8) Повреда тајности при гласању казни се новчано од 10 до 100 динара. Право бирача на тајност избора штити и 17. ал. овога члана.

(9) Бирачки одбор може да за бирача донесе и неповољну одлуку, али је мора образложити. Ово посредно гласање дозвољава се само изузетно и у случају телесне мане. Види формулар Д.) 2. - Нема прописа, да пуномоћник мора бити гласач одн. да има услове правног гласача. Могла би то, дакле, бити и женска, страна држављанка.

(11) За председника и чланове бирачког одбора овај пропис не важи. Најцелисходније је да ови гласају при завршетку гласања, а на начин означен у 3. ал. 52. §. 3. Н. П. и 2. ал. 16. §. 3. Н. П., ако су из другог, гласачког места. Дужност је председника, да бираче који су већ гласали, опомене, да се из зграде уклоне.

„Бирач који се, при гласању буде непристојно понашао или пошто је гласао, неће на опомену председника бирачког одбора да се уклони из зграде, у којој је гласање, казниће се затвором од 1 до 6 месеци или новчано од 300 до 2000 динара. Оваквог бирача председник бирачког одбора дужан је да удаљи са гласачког места на захтев ма ког члана бирачког одбора или представника кандидатске листе или правног бирача, што ће се и у изборни записник записати. Тако ће се казнити и онај, који дође на биралиште, а није уведен у коначно оверен стални бирачки списак, па од надлежних лица опоменут неће да се уклони.“ (102. §. 3. Н. П.)

(12) На име и презиме лица које је уведено у стални бирачки списак може се само једаред гласати приликом избора. Ако је ко неовлаштено и на незаконит начин гласао, место другог и под именом овога другог, прави бирач, са чијим именом је учињена злоупотреба, губи право да и он сам гласа, али ће се случај према формулару Ђ.) 1. увести у записник са доказима, које поднесе дотични бирач, да није гласао, а случај ће се записати у нарочити списак по формулару Ђ.) 2. Кривац, ако се ухвати, казниће се по 99. §. 3. Н. П. са затвором од 3

месеца до 1 године дана. Ако би пак ко и поред забране у овоме члану гласао двапута, било несвесном или свесном кривицом бирачког одбора — који у овом потоњем случају чини преступ из 1. ал. 110. §. 3. Н. П., кажњив затвором од 1 до 6 месеци — било зато што му је име уведено два или више пута у једном или више бирачких спискова, чини преступ, који се казни новчано од 50 до 500 динара и затвором од 1 до 6 месеци (98. §. 3. Н. П.) —

Бирачки одбор нема права да цени да ли неко има активно бирачко право и да ли то право по Уставу може да врши (на пр. лица из 70. и 71. §§. Устава), већ једино да ли је идентификовано лице у бирачком списку или не. Међутим, ово још не значи да нема права ту чињеницу записнички да забележи. Напротив, то му је дужност.

(14) Види примедбу на 1. ал. 33. чл. и 8. ал. 44. чл. Правилника. —

Не само управне, него чак и судске власти у кривичном ислеђивању, не могу захтевати од бирача да каже за кога је гласао.

(15) Ако је гласање закључено раније, но што је то овде одређено, може да буде разлог за поништај избора. Чланови бирачког одбора, који без оправданог узрока скрате време примања гласова или га продуже одговарају по чл. 110. 3. Н. П., а казна је предвиђена од 1 до 6 месеци. — Ако се укажу нереди председник ће поступити према 2. ал. овога члана, али ако су му мере и поред тога безуспешне или ако наступе случајеви из члана 108. 3. Н. П., намерна повреда, поништај или крађа исправа о избору, и предмета који за избор служе, као и кварење броја гласова давањем, одузимањем или мешањем куглица, или друкчије, онда ће се морати поступити по 47. §. Правилника.

(16) Записник се мора водити на државном језику. Поред записника се води и књига за

уписивање гласача (формулар Г.) 2.). Неисправно вођење записника, гласачке књиге и спискова, као и исправљања и уметања у већ потписаним записницима, казни се затвором од 6 месеци до 2 године (111. §. 3. Н. П.). — По 109. §. 3. Н. П. ако представник канд. листе не потпише записник, не казни се, док се остали чланови кажњавају затвором од 3 месеца до 1 године дана и новчано од 1000 до 3000 динара.

ЗАВРШЕТАК ГЛАСАЊА И БРОЈАЊЕ ГЛАСОВА.

Члан 45.

(1) Кад се сврши гласање одмах ће се закључати и запечатити сандучићи из којих је председник вадио куглице и давао их бирачима. Кључ ће остати код председника.

(2) Затим ће се пребројати по бирачком списку колико је свега бирача гласало. Тај ће се број записати словима на дну гласачког списка, па ће се испод тога потписати сви чланови бирачког одбора.

(3) Кад се то изврши забележиће се у записнику у које је доба гласање закључено, колико је свега гласача гласало према гласачком списку, као и све остало што се односи на ток избора, а раније није забележено. Сви чланови бирачког одбора потписаће се, а сваки од њих има право одвојити мишљење и ставити примедбе.

(4) После свега овога приступиће се отварању кутија и бројању куглица оним редом како су кутије постављене. Прво ће се отворити једна кутија и из ње изручити све куглице у један суд. Председник бирачког одбора пред свима члановима одбора пребројава све куглице. Чим одброји сто, он их предаје члану одбора општинског, да их и он преброји, а овај их предаје дотичном представнику кандидатске листе те их и он по трећи пут изброји. Тако бива са сваком стотином, док не буду избројане све куглице. Затим се одмах у записник забележи словима број кутије, за коју је кандидатску листу та кутија примила гла-

сове и колико је у њој било куглица. Сви чланови бирачког одбора потписаће се испод ове забелешке. На овај начин пребројаће се куглице и у осталим кутијама. Кад се све ово сврши, записник ће се закључити и потписаће га сви чланови бирачког одбора а поред тога утврдиће се и општинским печатом. Одвојена мишљења и примедбе о раду одбора и овде су допуштене.

(5) У општинама (градовима) које имају више гласачких места бирачки одбори по гласачким местима, пошто на показани начин изврши пребројавање куглица и саставе записник и потпишу га, одмах сва акта стављају у један завој, који ће се запечатити општинским (градским) печатима председника и чланова бирачког одбора, ако их ови имају, па председник бирачког одбора одмах носи у општински уред и предаје председнику главног бирачког одбора на реверс.

(6) Формулар закључка гласачког списка и записника прилог под Ж).

ФОРМУЛАР Ж.) УЗ 45. ЧЛ.

Записник

Бирачког одбора општине (града) (за гласачко место) за изборе општинских (градских) одборника општине (града) на дан 1927. г. сачињен у смислу члана 45. Правилника Мин. Унутр. Дела бр. 15300-1927.

Пошто је у сати и ... минута завршено примање гласова и пошто је председник закључао и запечатио сандучиће са куглицама, задржавши кључеве код себе, нађено је пребројавањем по гласачкоме списку, да је гласало свега и словима гласача, што је и на гласачкоме списку констатовано.

Председник бирачког одбора
А. А.

Бележник
О. О.

Чланови:
Б. Б.
В. В.

За овим је приступљено отварању гласачких кутија и пребрајању куглица.

Прво је отворена гласачка кутија Бр. која је примала гласове за кандидатску листу потврђену под бр. из 1927. г., и на којој је као први кандидован г. Н. Н. па пошто су куглице пребројане тачно онако како то прописује чл. 45. Правилника Мин. Унутр. Дела бр. 14300-1927. нађено је да у њој има и словима куглица.

Председник бирачког одбора

Бележник
О. О.

Чланови:
Б. Б.
В. В.

За овим је отворена гласачка кутија бр. која је примала гласове за кандидатску листу потврђену под бр. из 1927. г., и на којој је као први кандидован г. Н. Н. па пошто су куглице пребројане тачно онако како то прописује чл. 45. Правилника Мин. Унутр. Дела бр. 15300-1927 нађено је да у њој има и словима куглица.

Председник бирачког одбора

Бележник
О. С.

.....

Чланови:
Б. Б.
.....
В. В.
.....

— (Пошто овако буде констатован број куглица у свима гласачким кутијама, и свака та констатација буде потписана од целокупног бирачког одбора, онда се овај записник завршује реченицом:)

Са овим је изборни рад бирачког одбора закључен.

Потписано год., у згради
у

Председник бирачког одбора
А. А.

Бележник
О. С.

(Печат)

Чланови
Б. Б.
В. В.

НАПОМЕНА.

Сви се ови записници уписују у књигу записника бирачког одбора Ако који записник не буде завршен до дна једне стране, саветно је онај остатак дотичне стране уништити унакрсним прецртавањем. Исто тако, прву и другу страну после овог последњег записника, саветно је такође уништити унакрсним прецртавањем.

Обично се записници редно обележавају као први записник, други и т. д.

(2) Гласачки списак је књига за уписивање бирача (Види формулар Г.) 2.)

(5) Седиште председника главног бирачког одбора треба да је у општ. кући. С обзиром на важност председника гл. бирачког одбора, треба услове, да неко то може бити, поштрити.

Завршетак изборне радње на гласачком месту треба да се констатује у записнику по формулару Ж. — Важна је одредба 109. §. З. Н. П. која гласи: „Чланови бирачког одбора, осим представника кандидатских листа и њихових заменика, или одређени писари или помагачи, којима је саопштено да су изабрани, ако не дођу на ову своју дужност у одређено време, а не могу да оправдају свој изостанак, или дошавши напусте без оправданих разлога своју дужност или неће да потпишу записнике о изборном раду и пуномоћство изабраном посланику, казниће се затвором од три месеца до годину дана и новчано од 1000 до 3000 динара.

Овако ће се казнити и они, који су Државним Одбором за председнике по гласачким местима одређени, ако у своје време на одређеном месту не буду, а нису Државним Одбором разрешени, нити могу показати неодољиве узроке који су их омели да на одређено место оду.“

И у овом случају представници листа имају повољнији положај од одборника, које поставља Управни Суд. Стални елеменат у бирачком одбору претпостављају, дакле, само ови чланови бирачког одбора у ужем смислу. —

Поступак код ових избора у погледу доставе

списа разликује се од поступка у З. Н. П. и З. О. С. С. утолико, уколико се овде још истога дана или у току те ноћи достављају списи председнику главног бирачког одбора. Осим тога се не прави записник о предаји изборних аката него председник главног бирачког одбора издаје само реверс доносиоцу аката, а тај треба да је сам председник бирачког одбора, односно онај који је вршио дужност председника.

УТВРЂИВАЊЕ ИЗБОРНОГ РЕЗУЛТАТА.

Члан 46.

(1) Бирачки ће одбор, односно главни бирачки одбор одмах по свршеном послу донети решење о изабраним и још истога дана резултат избора објавити. Једно своје решење са свима изборним актима одбор ће дати општинској (градској) управи, која ће му о томе издати реверс, а друго ће решење послати надзорној државној власти.

(2) Формулар решења и реверса прилог под 3).

ФОРМУЛАР 3.) 1. УЗ. 46. ЧЛ.

Решење

бирачког (главног бирачког) одбора за избор општинских (градских) одборника општине (града) области на дан 1927. г.

Пошто је у часова завршено гласање за избор општинских (градских) одборника општине (града) на дан 1927. г., и пошто је на начин прописан у чл. 46. Правилника Мин. Унутр. Дела број 15300-1927. г. утврђен број гласова које су бирачи дали за поједине кандидатске листе, истакнуте на овоме избору, бирачки (главни бирачки) одбор општине (града) утврдио је:

1. да је кандидатска листа потврђена под бр. из 1927. г., на којој је г. Н. Н. први кандидат, добила (и словом) гласова;

2. да је кандидатска листа потврђена под бр. из 1927. г., на којој је г. М.М. први кандидат, добила (и словом) гласова;

и т. д.

На основу овога, а у вези чл. 46. Правилника Мин. Унутр. Дела бр. 15300-1927. бирачки (главни бирачки) одбор општине (града)

Решава:

Да су на данашњем избору општинских (градских) одборника општине (града) изабрани и то:

1. г. Н. Н. из Н.;

2. г. М. М. из М.

и т. д.

Овај резултат избора одмах је објављен грађанству.

Ово решење са свима изборним актима предато је поглаварству општине (града) на реверс; а дупликат решења са реверсом послат је надзорној државној власти.

Потврђено 1927. г., у

Бележник (М. П.) Председник бирачког одбора А. А.

О. С.

Чланови:

Б. Б.

В. В.

ФОРМУЛАР 3.) 2. УЗ. 46. ЧЛ.

Реверс

Општинско (градско) поглаварство општ. (града) примило је од бирачког (главног бирачког) одбора општине (града) за избор општинских (градских) одборника општине (града) на дан 1927. г. и то:

Оригинално решење бирачког главног бирачког одбора о резултату избора;

Записнике бирачког одбора о раду на избору, у књизи записника;

бирачки списак по коме је гласање вршено;

азбучни бирачки списак и

књигу за уписивање гласача.

У 1927. год.

Бележник

(М. П.)

Кнез

.....

.....

(3) Ако је било више кандидатских листа бирачки ће одбор односно главни бирачки одбор огласити одборничке кандидате за изабране на овај начин: Укупан број гласова који је добила свака листа дели се са један, па са два и тако даље и најзад са бројем који одговара броју одборника, колико има да изабере дотична општина (град). Од деобних добивених резултата са свих листа добивених оваквим делењем издвоји се укупно онолико највећих, колико се у општини (граду) има да изабере одборника. Овакој листи припада онолико одборничких места, колико је њених највећих деобних резултата тим путем издвојено. Ако се приликом овог издвајања деобних резултата деси, да их има једнаких на двама или више листа, а нема толико одборничких места, да би се свима овим једнаким деобним резултатима дало одборничко место, онда ће се решити коцком којој ће се од ових листа са једнаким резултатима дати нерасподељена одборничка места и то ако је у питању једно одборничко место коцка ће вући за све листе са једнаким деобним резултатом, ако је пак тих нерасподељених места више, онда ће се за свако нерасподељено место вући коцка засебно с тим, да листа, која на једном вучењу добије једно одборничко место не учествује у даљем извлачењу коцке.

(1) Бирачки одбор одн. главни бирачки одбор пре но што донесе решење о изабраним одборницима мора расправити питање: да ли не треба евентуално да поступи по 47. §. Правилника. Овде пак искрсавају одмах питања: а) да ли код општина са више гласачких места то решење треба да донесе главни бирачки одбор и б) колико пута може главни бирачки одбор одређивати накнадне изборе и тиме одгађати извршење одредаба из ове алинеје. Да главни бирачки одбор треба да одређује накнадне изборе то се да закључити већ и из распореда зак. прописа у члану 45. и 46. Правилника, из стилизације члана 47. Правилника, не мање аналогично 78. §. 3. Н. П. и 42. §. 3. О. С. С. — Ако је пребројавање ку-

глица извршено онда примени 47. §. нема места, ма се том приликом утврдило да је морало бити злоупотреба. А накнадни избори се могу само једаред вршити, јер је у члану 47. цела стилизација у једнини, а и према одредби 2. алинеје 78. §. З. Н. П. предвиђа се само једно накнадно гласање. — Општинска управа у реверсу потврђује само пријем аката, али не и пријем гласачког материјала (В. формулар З.). Да тај материјал не нестане дужно је да се општ. поглаварство постара. —

Надзорна власт је код општина поглавар среза према 31. уг. З. О. који гласи: „Градови са уређеним сенатом стоје непосредно под надзором и контролом поджупановом, мале и велике општине под надзором и контролом средских надлежних чиновника, путем ових примају наређења од муниципације, и у овом погледу путем ових органа власти опште са муниципацијом.“

У вези са 15. §. З. О. У. и 7. и 8. §. Уредбе бр. 7250. од 10. IV. 1927. о ликвидацији торонталско-тамишке и бачко-бодрошке жупаније (Службене Новине од 26. априла 1927. бр. 91. XX1.) функције поджупана је апсорбирао велики жупан. У Правилнику се доста брижљиво избегава да означи делокруг и улога надзорних власти у изборним припремама и при самоме избору, свакако што још није поступљено по 162. §. Ф. З. за 1927-28. у погледу поделе надлежности по З. О., међутим, не само из одредбе 1. ал. 36. §. 48. §. З. ал. 50. §. него и 5. алинеје завршних Одредба Правилника види се јасно да редакција под надзорном влашћу разуме средског поглавара и вел. жупана. У осталом то је и разумљиво кад се има у виду да је редакција узета из Пројекта закона о општинама, како га је израдила Комисија Мин. Унутр. Дела 1926. г., као и то да ће при изради овог Правилника форсирано саобраћавање српском закону о општинама.

Чл. 43. З. И. Сл. гласи: „Ако се код припрема за изборе или пак за време самих избора дешавају незаконитости, дужност је политичке власти, споменуте у чл. 8., одломак 5., да предузме све што треба, да се те незаконитости сместа отклоне. У опште ако се врше неисправности, или на темељу основане притужбе бирача, може надлежна политичка власт у сваком стадију изборног поступка одредити, да све послове, који по овом закону припадају општинском поглаварству (градском савету) преузме нарочити изборни комесар. Звање изборног комесара је почасно. Политичка власт мора настојати, да се све припреме и сви службени послови, што их прописују II. и III. део ове главе, изврше на време, тако, да може нови општински одбор одмах по свршетку изборног поступка отпочети пословање.“

Ова одредба је, међутим, сада без важности, јер је дерогирана Правилником, али овом одредбом је опет, као што смо навели, дерогиран и пропис који по стварима изборнога реда даје надлежност муниципацији, па стога ће председник бирачког одн. главног бирачког одбора један примерак решења доставити поглавару среза одн. великом жупану. Друга је ствар ако главни бирачки одбор решење уопште не донесе. У томе случају надзорна власт треба да предузме хитне мере да се постави нов бирачки одбор и оба-ве нови избори, а кривци казне.

(3) У погледу начина како се утврђује који су кандидати изабрани, одредбе Правилника одступају увелико од З. Н. П. и З. О. С. С., јер одређују чист Д'Онгов систем, без прорачунавања двоструког количника и других коректура. „То је учињено из разлога, јер би у општинама са становништвом разних народности и вероисповести фаворизовање већине значило национално или конфесионално мајоризирање.“ Само увођење овога система може да изазове нежељене последице из члана 51. Правилника где се распис

нових избора предвиђа упражњењем $\frac{1}{3}$ одборника (у Пројекту закона о општинама $\frac{2}{3}$.) Но очекивати се може, да се са једва дочеканим општинским изборима неће правити маневри партијски на евидентну штету општинских интереса. — Представништво мањина, установљено код нас по 69. § Устава, али не везано за нарочити систем, овим одредбама је добило много правилнији и потпунији израз. —

Сазнаје се колико којој кандидатској листи припада одборничких места, овако: Број гласача за сваку листу дели се посебно са 1, 2, 3, и т.д., до броја одборника, колико има да изабере дотична општина. Од свију резултата овако добивених, узима се онолико највећих, колико се у дотичној општини има да изабере одборника. — Листи припада онолико одборничких места, колико има у њој тих највећих деобних резултата. Ако има два или више једнака резултата, а свега једно одборничко место, решава коцка; ако има више једнаких деобних резултата и више одборничких места, такође решава коцка, само листа, која добије једно одборничко место, не учествује у даљем извлачењу коцке.

На пример: Бира се свега 10 одборника, а биле су три листе од којих је листа А. добила 900 гласова, листа Б. 300 и листа В. 300. Ове цифре се деле од 1 па до броја колико се одборника бира, једно за другим:

900 : 1 = 900 (1.)	300 = 1 = 300 (4.)	300 : 1 = 300 (5.)
: 2 = 450 (2.)	2 = 150 (9.)	: 2 = 150 (10)
: 3 = 300 (3.)	3 = 100	: 3 = 100
: 4 = 225 (6.)
: 5 = 180 (7.)
: 6 = 150 (8.)	10 = 30	: 10 = 30
7 = 128		
10 = 90		

Листа А. добија, дакле, шест, а листа А. и Б. по два мандата.

НАКНАДНИ ИЗБОРИ.

Члан 47.

Ако на дан избора због нереда или из буди каквог узрока не буде извршено гласање на једном или више гласачких места бирачки одбор ће наредити одмах да се на свим тим местима изврши гласање у идућу недељу. На овом гласању поступаће се у свему онако, као при првом гласању. Да ће се накнадно гласати општинско (градско) поглаварство објавиће у дотичној општини (граду) истога дана када му то буде јавио бирачки одбор.

Да се одреде накнадни избори потребно је да гласање није извршено. Ако је гласање извршено, ако је о томе и протокол узет и потписан, главни бирачки одбор не може доносити решење да ништи избор, јер није надлежан да поништава избор. Он само наређује ново гласање и то у идућу недељу. — Из овога, као и из члана 4. завршних одредаба Правилника, даје се закључивати да је у духу овога Правилника да се избори врше у недељни дан и ако то у 36. §. Правилника није одређено. — Објава треба да буде према формулару под А.), а и на начин означен у чл. 36., само са скраћеним роком. — По себи се разуме да се о накнадним изборима треба да обавести и надзорна власт. — На накнадним изборима имају да се изврше одредбе 43—46. §§. Правилника. — Ако се и приликом накнадних избора гласање не би могло да изврши, има места поступању у духу 61. §. 3. О. одн. по 49. §. Правилника.

ПРАВНА СРЕДСТВА.

Члан 48.

(1) Против неправилности избора има сваки уписани бирач право жалбе Великом Жупану у року до 4 дана рачунајући од дана избора.

(2) Жалба се предаје дотичном општинском (градском) поглаварству које је дужно послати је Великом Жупану са односним актима у року од 2 дана по истеку рока за подношење жалбе.

(3) Велики Жупан мора донети решење у року од месец дана, ако то не учини сматра се да је избор оснажен. Против решења Великог Жупана има места жалби Управном Суду у року од 8 дана, жалби на управни суд има место и кад Велики Жупан пропусти да у року од петнаест дана донесе одлуку. Жалилац може препис жалбе послати и непосредно Управном Суду.

(4) Дан предаје жалбе пошти на повратни рецепт рачуна се као дан, када је жалба предана општинском поглаварству.

(5) Управни Суд решава о овим жалбама по одељњима и мора донети одлуку у року од месец дана по пријему акта.

(1) Ко подноси жалбу мора се легитимисати т. ј. доказати да је у бирачком спислу. — Жалба се подноси због неправилности које су чињене не само у погледу гласања, него и избора уопште, на пр. у погледу зграде у којој је било гласачко место, незаконитог рада општинских власти. — Рок је скраћен на четири дана, те је тиме измењена, за овај случај, одредба из 6. §. XX. 2. ал. чл. 1901. о року за поднашање правног средства. —

По уг. З. О. жалбе против изборног поступка, као и у погледу пасивног права бирања, предавале су се верификационом одбору у року од 15 дана рачунајући од дана избора (50. §. уг. З. О.), а против одлуке овога у року од 5 дана управном одбору (52. § уг. З. О.). По З. И. Сл. ал. 5. чл. 42. путем ср. поглавара Покрајинској Управи и по 25. §. З. О. У. сада Вел. Жупану. — По Правилнику Великоме Жупану треба подносити жалбе који исте разматра. — Када се има у виду да је држ. власт после ослобођења сасвим преузела надзорно право над самоуправама, те да је могућ-

ност образовања самоуправних виших надзорних власти створена, и то једном неодређеном одредбом у 7. тачци прелазних наређења З. О. С. С., тек пет година по ступању на снагу З. О. С. С., не мање кад се води рачун и о чињеници да над општинам по српском закону о општинама виша самоуправни јединица нема право надзора и да то право припада само државној власти, онда је разумљиво зашто је ова дужност предата и пре извршења 162. §. Фин. Закона за 1927-28. Великом Жупану. Учињено је то свакако поред специјалних политичких разлога и из разлога што тако одређује 165. §. Ф. З. за 1927-28 г. —

2) Омогућује се пракса непосредног кореспондирања између жупана и општине, без учешћа поглавара среза! Општ. поглаварство има да Великом Жупану достави списе и жалбу на оцену, ма ова била и недозвољена (на пр. није бирач тужитељ) и окашњена, дакле не треба да поступи по 6. §. XX. зак. чл. 1901. г.

(3) Овде се правно средство назива жалба, а не тужба, као што је то у 2. ал. 21. чл. Закона о Држ. Савету и управним судовима. По закону о Држ. Савету и упр. судовима тужба се шаље непосредно, а не посредовањем самоуправне и државне власти, као што се то по овом Правилнику има да чини. Рок за поднашање тужбе управном суду скраћен је од 1 месеца на 15 дана Рок од месец дана у 1. реченици може бити да је штампарска грешка с обзиром на 2. реченицу исте алинеје. Ако није само омашком стављен рок од месец дана — а то ће се видети ако Мин. Ун. Дела изда исправку или не, — и ако није хотимишно прављена разлика израза решење и одлука, у овој алинеји, онда би се увела ова пракса: Незадовољна страна, ако велики жупан не донесе уопште решење на жалбу упућену њему, може због таквог поступања вел. жупана поднети само у року од 16-ог до 23-ог дана од дана поднашања жалбе великом жупану жалбу на Управни Суд.

Дакле, жалба се подноси само ради очувања права на правно средство. Ако у томе времену, као и у времену после 23.ег дана, од дана поднешене жалбе вел. жупану, велики жупан донесе решење своје, заинтересована страна дужна је да и против тога решења тужи упр. суду у року од 8 дана. Упр. Суд и тако не може жалбе решавати без списка, а те ће моћи да добије само преко великог жупана, који мора да да одговор на жалбу тачније тужбу, те ће и велики жупан за сваку жалбу дати у року од 16. до 23. дана од дана подношења жалбе вел. жупану, уколико је прва жалба већ решена, известити управни суд да је жалба безпредметна. — Овде се предвиђа, дакле, случај да се тужба одн. жалба на Упр. Суд по правилу шаље путем власти против чијег се решења жали, а по изнимци да шаље непосредно Упр. Суду, свакако, из разлога да се предмети брже решавају.

НОВИ ИЗБОРИ.

Члан 49.

(1) Ако се поништи избор због неправилности поступка бирачког одбора онда се имају најдање у року од 15 дана од дана пријема одлуке извршити нови избори.

(2) У овом случају бира се нов бирачки одбор по прописима, а кандидатске листе остају исте, које и за избор који је био поништен.

(3) Ако се поништи само утврђење резултата избора, бирачки одбор има поново утврдити резултат избора према примедбама одлуке.

(4) Ако се поништи избор због других неправилности имају се извршити нови избори у року од месец дана са обновом целог предизборног поступка.

(1) Накнадни се избори одређују онда када гласање није извршено, т. ј. није завршено, а нови избори се одређују, када је гласање завршено, евентуално и резултат проглашен, али је у поступку било неправилности (на пр. гласало

се јавно, гласали су они који у списак уведени нису).

(2) Постављају се нови чланови бирачког одбора, свакако зато, јер су кривци што су при избору биле неправилности. Но ово није свим доследно спроведено. Представници листа, који су чланови одбора, а који, већ и зато што то могу бити и страни поданици и они који немају ни моралне квалификације за јавну функцију, те као такви пре могу да буду виновници изборних неправилности, не смењују се, јер кандидатска листа остаје иста.

(3) Није оспорена радња бирачког одбора

(4) Питање је, као и код одредбе под 2.: ко ће бити позван да учини расположења за нове изборе. Свакако би то требало да учини онај, који такво решење донесе, т. ј. велики жупан, већ и зато што је његово решење према 36. §. Закона о Држ. Савету и упр. судовима извршно, пошто тужба противу управних аката, по правилу не спречава њихово извршење, али то би било у контрадикцији са 1. ал. 36. члана Правилника.

УВОЂЕЊЕ У ДУЖНОСТ.

Члан 50.

(1) Ново изабрани општински (градски) одборници уводе се у дужност чим избор постане извршним.

(2) Док нови изабрани општински (градски) одбор не буде уведен у дужност дотадањи одбор остаје на дужности.

(3) Прву седницу по извршности избора сазива општинско (градско) поглаварство, ако оно то не учини у року од 3 дана, то ће учинити надзорна власт. Размак од дана сазива до дана са којим се седница сазива не може бити дужи од осам дана.

(4) Првом седницом руководи по годинама најстарији члан одбора, а предвођа је општински (велики) бележник.

(5) На првој седници одборници полагају следећу заклетву:

„Заклињем се, да ћу владајућем Краљу и Отац-бити бити веран; да ћу се у раду Устава, и земаљских закона придржавати, да ћу дужности свога звања тачно извршивати и да ћу општинске (градске) интересе савесно бранити и заступати.“

Ова заклетва уноси се у записник и потписују је сви заклетни одборници.

(6) Изабрани одборник дужан је примити се избора. Но ако би то одбио без оправданих разлога, или не би положио заклетву у року који му остави општинско (градско) поглаварство губи мандат и општински (градски) одбор ће га казнити до 1000 динара.

(1) Избор је извршан, када прође рок, за жалбу, а жалба није код општ. поглаварства (ал. 2. чл. 48.) предата; извршан је, затим, у случају кад се жалба поднесена против избора од вел. жупана одбије; и најзад, кад вел. жупан поништи избор, али свој акт сходно 2. ал. 35. §. Закона о Држ. Савету и управним судовима задржи од извршења.

(3) Под надзорном власти треба разумети поглавара среза, у градовима вел. жупана.

(6) Казна се не може изрећи пре но што се поступило по 7. члану Устава. Казна би се могла аналогно одредби из 2. алинеје 54. члана да се дозначује пензијоном фонду општинских одн. градских чиновника.

ПОПУЊАВАЊЕ УПРАЖЊЕНИХ МЕСТА.

Члан 51.

(1) Ако се у општини (граду) упразни, које одборничко место, оно ће се попунити другим лицем по реду из оне кандидатске листе, којој је припадао онај одборник, чије је место упражњено. Ако општински одбор пропусти да такво лице уведе у дужност, то ће учинити надзорна власт.

(2) Ако су листе исцрпљене и ако је празних одборничких места више од једне трећине имају се расписати нови избори у року од месец дана (чл. 33. и 36.)

(1) Првостепено решење по правилу доноси општ. представништво, а другостепено надзорна власт. Само изнимно надзорна власт поступа и првостепено. Надзорна власт је из 31. §. 3. О. поглавар среза одн. Вел. Жупан, бар до нормирања по 162. §. Ф. 3. за 1927-28. (но било би евентуално места поступку и по 25. §. 3. О. у вези са 58. § VI. 1876). — И избором за поглавара се место упражњује.

(2) Реч је само о одбору, а не и о поглаварима, који могу бити и ван одбора, а који имају право гласа у општ. представништву (58. §. 3. О.)

МЕРЕ ЗА СЛОБОДУ ИЗБОРА.

Члан 52.

На пет дана пред опште изборе не може никаква власт позивати бираче ни на какве скупове, као: на заједнички рад или кулук или на војничке смотре или вежбања осим случаја преке опасности, тако исто не може позивати ни поједине бираче осим у случајевима неодложне потребе при ислеђивању и суђењу злочина, преступних и иступних крађа и превара. Ако су бирачи били раније куд год позвани или искупљени мораће се распустити на два дана пре избора.

Одредба ова је једна од гарантија за слободу избора. Код 5. ал. 36. члана наведен је већ 91. §. 3. Н. П. Исто тако на основу чл. 54. Правилника важе и ове одредбе 3. Н. П.: Чл. 92. „Они који насиљем или претњама спрече једног или више грађана да употребе своје бирачко право, казниће се затвором од једног месеца до две године.“ — Чл. 94. „Ко бирачу да или обећа поклон или му понуди или обећа какво место у јавној или приватној служби, да га наведе да потпише или не потпише кандидатску

листу или на већ дати потпис на њој одрече, или да за извесну кандидатску листу гласа или не гласа казниће се затвором до једне године, и новчано од 30 до 500 динара. — Тако ће се казнити и бирач који прими било поклон било обећање поклона“. Чл. 95. „Ко бирача силом или претњом принуди, да учини нешто од онога што је побројано у чл. 94. казниће се затвором од два месеца до две године и новчано од 400 до 4000 динара, ако је то извршено злоупотребом власти, онда ће се казнити највећом мером ове казне. Претња је онда, кад се бирачу угрожава да ће се њему или блиским члановима његове породице учинити дело, које се законом казни као злочин или преступ или губитком места било у јавној, било у приватној служби.“

И пропис у овоме члану има сврху да осујети разне недозвољене радње, ма оне биле и у законитој форми према бирачима. Ова одредба је слична одредби 3. §. 3. Н. П., као и 8. §. 3. О. О. С. са којом се слаже и у погледу термина са којим та заштита почиње.

Ова одредба важи само за случајеве општих избора, но и тада ће жељено дејство моћи имати, ако се дан избора обзнани и у Службеним Новинама, а као што се види из 36. члана Правилника таква одредба није преузета.

ЗАБРАНА ТОЧЕЊА АЛКОХОЛНИХ ПИЋА.

Члан 53.

Точење или давање на ма какав начин алкохолних пића забрањено је на дан избора, на дан пре избора и на дан после избора, а ту ће забрану општинско (градско) поглаварство обнародовати.

Овај члан одговара 34. §. 3. О. С. С. и 70. §. 3. Н. П. и има исту казнену санкцију по 110. §. 3. Н. П. — Види формулар А). код члана 34. Правилника — Правилник о гостионицама, кафанама и осталим радњама са алкохолним пићем

УБр. 23939 од 15. јуна 1925. (Службене Новине бр 171 -XXXIV из 1925) Кривице се прогоне судски, а судови су дужни да их хитно извиђају и суде као хитне ствари (117 § 3. Н. П.).

КАЗНЕНЕ ОДРЕДБЕ.

Члан 54.

У погледу кривица код општинских избора и кривичног поступка имају се сходно применити чл. 91. до 119. Закона о избору народних посланика за Народну Скупштину.

Новчане казне изречене по изборним кривицама уносе се у пензиони фонд општинских чиновника.

Све кривице предвиђене у 3. Н. П. уколико не повлаче строжију казну из кривичног законика сматрају се за преступе. — Кривице из чл. 109., 110. и донекле 111. могу да почине само чланови бир. одбора, одн. бележник и писари. Кривице под чл. 91. 95., 96. јавни службеници. Под 98., 100., 102. само бирачи. Остале може да учини сваки грађанин. — Кривице, које се учине после дана избора у 3. Н. П. нису додирнуте, на исте се примењују општи прописи крив. поступка, а кривице учињене до дана уочи избора и на дан избора прогоне се одн. утврђују на начин означен у 116. и 117. §§. 3. Н. П. — Кривице које чине чиновници, а нарочито општинских власти, казне се по 101. §. 3. Н. П. још и казном губитка права бирањ а посланика најмање за 5, а највише за 6 година, осим тога за оваке кривице одговара се и дисциплински једновремено. — Чланови бирачког одбора морају добро пазити да у својим поступцима не учине казним делом, јер с једне стране таквим поступком могу да доведу у питање правилност избора, а с друге стране излажу се знатним казнама. — Члан 109. види код 5. ал. 45. §. Правилника. — Чл. 110. Чланови бирачких одбора, казниће се затвором од 1 до 6 месеци у овим случајевима: 1. ако са знањем допусте да гласа неко,

кога у сталном бирачком списку нема, а не поднесе судско решење да треба да буде у списак уведен, или да гласа онај који је већ гласао; 2. ако без оправданог узрока скрате време примања гласова или га продуже; 3. ако промене место гласања које је надлежно било одређено и објављено. — Чл. 111. Ко с намером не исправно води списак гласача или изборне записнике, или би у њима чинио исправке или уметке, пошто су они већ потписани, казниће се затвором од 6 месеци до 2 године. — Чл. 114. Дела, која су овде предвиђена а казнила би се по Кривичном Закону, и то строжијом казном, и дела, која нису овде предвиђена а предвиђена су у Кривичном Законнику, казниће се по Кривичном Законнику. — Чл. 115. Дела која се по овом Закону не казне више од 6 месеци затвора или новчано више од 500 динара, застаревају за 6 месеци а остала дела по овом Закону кажњива застаревају за годину дана, ако за ово време није поднесена тужба надлежном суду, а од дана поднесене тужбе суду застарелост за сва дела кажњива по овом Закону рачунаће се по прописима Кривичног Законика. — Чл. 116. Све кривице, које су у овом Законнику предвиђене, а десиле би се до дана у очи избора или дана избора извиђају и суде у првом степену првостепени (зборни) судови (и суд вароши Београда), како на тужбу полицијске власти (државног одвјетништва) тако и на усмену или писмену тужбу приватног тужиоца. — Приватни тужилац може бити сваки бирач, без обзира на то, да ли се ствар тиче лично његовога права или кога другог бирача. — Све кривице које су овим Законом предвиђене, сматрају се за преступе и судови их извиђају и суде као хитне ствари. — За надлежност судова у појединим случајевима вреде општа законска наређења. — Чл. 117. Све кривице, које су овим Законом предвиђене, а десиле би се до дана у очи избора, или дана избора, бирачки ће одбор описати у своме записнику с означењем

имена кривца. — Главни бирачки одбор, пошто сврши свој рад, извешће све те кривице из записника бирачких одбора и доставити надлежном суду, који ће их, преко државног тужиоца, извидети и у првом степену пресудити. — И за ове кривице, као и за оне из чл. 116. овог Закона могу подносити тужбе: полицијске власти, државни тужиоци, приватна лица, верификациони одбор и Народна Скупштина. — Чл. 118. Војна лица која учине дела, која се по овом Закону казне, судиће редовни грађански судови. — Чл. 119. У свима случајевима вреде наређења Закона о таксама.

(2) За жупанијске фондове општ. бележника и општ. чиновника, види 31. и 32. §§. Уредбе бр. 7250-27 о ликвидацији торонталско-тамишке и бачко-бодрошке жупаније. Од кривица почињених у граду новац припада пенз. фонду града.

ДРУГИ ДЕО.

ИЗБОРИ ГРАД. ОДБОРА У МУНИЦ. ГРАДОВИМА

Чланови 22.—44. другог одељка XXI. зак. чл. 1886. не важе. Место ових примењиваће се одредбе 32.—54. §§. из I. дела овог Правилника, које важе за градове са уређеним сенатом.

ТРЕЋИ ДЕО.

ИЗБОРИ ОПШТИНСКИХ ПОГЛАВАРСТАВА.

Избори општ. поглаварстава у малим и великим општинама као и градовима са уређеним сенатом врше се према одредбама VI. Одељка XXII. зак. чл. 1886. г. уз ове измене:

Одредбе тога одељка гласе:

ШЕСТИ ОДЕЉАК.

Општинско поглаварство.

62. §.

Општинско поглаварство извршује наредбе виших управних власти и одлуке представништва и обавља све оне послове, које закони и наредбе виших власти упућују општини, ако ти послови нису придржани скупштини представничког тела или нису упућени у делокруг појединим органима.

63. §.

Општинско се поглаварство састоји у малој општини: из кнеза (биров) и његова заменика (поткнеза, подбиров), најмање из два заклетника (ешкута), из окружног бележника, окружног сирочадског оца (старатеља) и окружног лечника, онде, где месне околности то захтевају, могу се места подкнеза и другог (ешкута) укинути са пристанком надлежне муниципије; у великим општинама: из кнеза (биров) и његовог заменика (подкнеза, подбиров), најмање из четири заклетника, благајника, општинског бележника, односно из редовних општинских бележника, сирочадског оца (старатеља) и редовног општинског, односно окружног лечника.

У граду са уређеним сенатом сачињавају поглаварство градски начелник, полицијски капетан, саветници (сенатори), велики бележник, бележници с редовном платом, главни одветник, одветник с редовном платом, приседници сирочадског стола, благајник, рачуновођа, контролор, сирочадски отац (старатељ), архивар, лечник, мерник, општински шумарски часник и други званичници, које општина постави према својим месним потребама.

Савет (сенат) састоји се пак: из градског начелника као председника, полицијског капетана, саветника (сенатора), великог бележника, главног одветника и лечника.

64. §. — Изостављен.

65. §.

Редовну плату уживају:

у малим и великим општинама бележник, односно бележници, окружни бележник и редовни општински односно окружни лечник;

у варошима с уређеним сенатом сви редовни чланови поглаварства, манипулативни и помоћни званичници.

Плату, као и количину њихових евентуалних дневница, установљава општина правилником.

Да ли ће се у опште дати плата поглаварима у малој и великој општини и колика, даље, који ће чланови поглаварства према месним приликама дужни бити да положи јамчевину, с обзиром на досадашње обичаје, општинске имовинске прилике и на поглаварске дужности одредиће саме општине у правилнику, споменутом у горњем параграфу.

Онде, где то прилике јавне безбедности захтевају, може муниципија наредити, да се куће и други иметак поглавара против пожара обезбеде о општинском трошку.

66. §.

Годишња берива (плата) градског начелника не смеју бити мања од оних берива, која су установљена у тој муниципији за среског поглавара, а берива полицијског капетана не смеју бити мања од плате установљене за среске подначелнике.

Плату општинском, односно окружном бележнику по малим и великим општинама одређује муниципија по саслушању општинског представништва и према имовинским приликама општине, односно удружених места.

Та плата не може бити мања од 400 форинта а. вр. не рачунајући ту слободан стан у нарави; а онде где то општинске имовинске прилике дозвољавају, може муниципија и сама да подигне плату до 600 форинти; општина има право да против те одлуке уложи призив на министра унутрашњих дела.

Она плата, која је досад већ установљена и у опште једном већ установљена плата не може се смањити. Гледе тога има места изузетку само онда, ако општина докаже, да је преко мере оптерећена а муниципија одобри смањивање плате; земље, које су бележници досада уживали, остављају им се и даље, али се од плате може одбити у готовом новцу онај годишњи приход, што га та земља доноси по катастру; против одлуке муниципије могу они, којих се тиче, уложити призив на министра унутрашњих дела.

О остарелим бележницима, о бележничким удовицама и сирочади, дужна је да се постара муниципија мировинским заводом, што га је правилником основала или ће га основати. Тога ради могу се удружити и више муниципија.

Види 11. §. XI. зак. чл. 1904. г. и XL. з. чл. 1913 и Уредбу 37.000 В.М. 1914. Веома важна је одредба 168. чл. Ф. З. за 1927./28. г. Исто тако за градове наредба Мин. Ун. дела бр. 25.400 од 18. XI. 1924. год.

67. §

Окружног бележника плаћају удружене општине заједнички.

Хоће ли бележнички округ поред бележника узети и подбележника, даље у којој ће општини становати окружни бележник и у ком ће сразмеру удружене општине плаћати окружног бележника, све то од случаја до случаја одређује поджупан, саслушавши представничка тела и дотичног управног званичника; против те одлуке може се уложити призив на жупанијску скупштину.

(А) Члан 68. гласи:

68 §.

На првој седници, одмах после положене заклетве одборника, општински одбор бира кнеза, поткнеза и друге чланове општинског поглаварства поменуте у другој алинеји §-а 69. зак. чл. XXII. од 1886. За општ. кнеза и поткнеза може бити биран само

онај члан општинског одбора, који је навршио 30 година старости и зна читати, писати и говорити државним језиком. Сви ови морају испуњавати услове из чл. 35-ог.

У малим општинама окружног бележника и окружног сирочадског оца бира скуп представништва удружених општина.

У градовима са уређеним сенатом, осим полицијских капетана цело поглаварство, као и чланове помоћног и манипулативног особља бира градско представништво.

Веома важна измена: Поглаварство се цело бира у општинском одбору, а не на општинском збору. Осим тога не сме бити неодборник изабран за кнеза и поткнеза, што значи, да остали смеју бити и изван одбора. Како није за овај случај постављена никаква резерва, то ови општ. поглавари, који су изван круга општ. одбора имају право гласа и решавања већ и с обзиром на 32. §. Правилника. Самим чином да се примају поглаварске дужности одборници губе право на одборнички положај и са њиховим местом треба поступити по 51. §. Правилника. — Правилник не чини никакве измене у погледу 69. §. 3. О. што значи да би у градовима са уређеним сенатом избори поглаварства не после сваких општих и нових избора било вршено, него да би мандат општинског поглаварства истицао тек после шест година. Како су чланови поглаварства у градовима већином чиновници, а само врло ретко политички људи, не мање, како они одговарају у првом реду дисциплински, а политичка њихова одговорност није наглашена у закону т. ј. да губитком поверења скупштине губе и звање, на даље, да они имају према пензијским фондима знатно велика права, а и положај им је условљен за квалификацију — то би се овакова одредба с разлогом могла бранити. Међутим, потребно је сачекати да се види хоће ли ову одредбу Мин. Унутр. Дела задржати или ће је

допуном Уредбе брисати. — Кнез и поткнез треба, дакле, да имају ове услове: 1) да су општ. одборници, 2) да имају преко 30 година, 3) да знају читати, писати и говорити државним језиком и 4) да испуњавају све услове из 35. §. Правилника. Задржана је и одредба из 65. §. 3. О. по којој општина може донети правилник о томе колику су јамчевину дужни општ. поглавари да положе. — Избори се врше без кандидације. Овде су изрично укинута прописи 77—80. §§. 3. О., док то код муниципалних градова није био случај (Види текст под Г. у четвртом делу 82. §.).

69. §.

У малој и великој општини бирају се бележници и лечници, а у градовима с уређеним сенатом осим њих још и помоћни и манипулативни званичници доживотно;

остали поглавари у малим и великим општинама бирају се на три године, а у градовима с уређеним сенатом на шест година.

Испод овог општег правила изузимају се полицијски капетани у варошима с уређеним сенатом, јер њих доживотно именује велики жупан, а са звања се као и доживотно изабрани бележници, лечници, помоћни и манипулативни званичници могу скинути само дисциплинском пресудом. — Полицијски капетани не могу учествовати у оним пословима које решава савет (сенат) а тичу се градског новца, прихода, иметка и газдинства. — Уједно се овлашћује министар унутрашњих дела, да у оквиру закона правилником уреди званични и службени одношај полицијских капетана како према месној власти града с уређеним сенатом, тако и према дотичној муниципији.

Онај поглавар, чији је мандат истекао, дужан је све донде вршити дужности, које су скопчане са његовим звањем, а може да ужива права, која отуд истичу. све донде, док му наследник, било избором, било заменом, не прими звање.

Кад који поглавар због болести постане неспособан да врши своје званичне дужности, према њему се, пре него што буде разрешен од звања, поступа исто онако, као кад се ко због болести званично умирови.

(Б) Члан 17. гласи:

70 §.

За избор, плате и место стана општ. и окр. лекара важе одредбе 6—8., 10—15. §§ XXXVIII. зак. чл. 1908. г., с тим да дужности поджупана врши Вел. Жупан по саслушању Обл. Одбора.

(Б) У погледу плата важи 175. §. Ф. 3. за 1927-8 г. (Служб. Новине бр. 73-XVI.). — Питање преноса дужности поджупана треба да се решава у вези извршења 162. Ф. 3. за 1927-28., зато је само провизорнога карактера ова одредба. (В. 5. ал. 25. §. 3. О. У.)

71. §

У малим и великим општинама изабрани може одбити кнежевско звање само у случају, кад је ванредно оптерећен другим послом; избрати општински становник дужан је обављати то звање бар годину дана, иначе ће бити оглобљен са сто форинти.

(В) Ал. 2. чл. 51. гласи:

72. §.

У случајевима ванредне спречености изабраноме на образложену му молбу може Вел. Жупан по саслушању Обл. Одбора дати опрост од вршења те дужности.

(В) По 71. §. уг. 3. О. у I. ст. је решавао поджупан, у II. ст. муниц. скупштина. Ове одредбе ће обласни одбори свакако сматрати да им крње права. Кад се има у виду да се између адм. надзора, који је претежно политичко-полицијског карактера и адм. тутеле, која је претежно економско-финансијског карактера, повлачи у нашем

старом српском и новијем законодавству, а и у пројекту З. О., који је био база и за овај Правилник, оштра дистинкција, те да се питање организација самоуправних јединица не сматра као таква, које би требало да подлежи надзору више самсуправне јединице, већ само опште управе, онда је разумљива и ова одредба, која прејудицијално изражава становиште Мин. Ун. Дела по овом питању при расправи 162. §. Ф. З. за 1927-28.

(Г) Чланови 72., 75—80 не важе.

73. §

За поглавара може бити изабрат сваки пунолетан грађанин, који је навршио 24. годину живота, ако је општински бирач, а не могу се на њега протегнути изузећа, предвиђена у 75. §-у.

За бележнике, лечнике, одветнике, мернике и шумарске часнике могу се пак изабрати и они, који дотле нису били општински бирачи.

74. §

За звања везана, за нарочито оспособљење, важе и то: за место градског начелника VII. одељак 5. §-а I. зак. чл. од 1883., за бележничка места у малим и великим општинама 6. § I. зак. чл. од 1883., у варошима с уређеним сенатом пак 3. или 6. § I. зак. чл. од 1883., за лечничко место I. одељак 9. §-а I. зак. чл. од 1883., и 143. § XIV. зак. чл. од 1876., за одветничка места VIII. одељак 5. §-а I. зак. чл. од 1883., за мерничка звања одсада први став 10. §-а I. зак. чл. од 1883 и за шумске часнике 12. § I. зак. чл. од 1883, односно XXXI. зак. чл. од 1879.

За бележнике важи XX. зак. чл. 1900. Види 22. § LVIII. зак. чл. 1912.— Уредба о овлашт. инжињерима бр. 27326 од 6-X-1924. (Службене Новине бр. 245.-21.)

75. §

Не може бити изабрат за општинског поглавара:

- а) ко не може бити општински представник,
- б) свештеник, учитељ, државни и жупанијски званичник, ма да има и бирачко право у општини,
- ц) по малим и великим општинама кнез и благајник један с другим или с бележником,
- д) по градовима с уређеним сенатима градски начелник, велики бележник, благајник и рачуновођа (књиговођа) не могу у исто доба бити они, који међу собом стоје у првом степену сродства или пријатељства.

76. §

Изабрани поглавар за све време свога званичења мора становати у општини, односно у округу.

Г) Чланови 72., 77-80 не важе.

81. §

У великим и малим општинама бирају се бележник, односно окружни бележник, даље лечник, односно окружни лечник, и кнез; у градовима с уређеним сенатом бирају се чланови сената и благајник општом (апсолутном) већином гласова.

Ако од кандидата ниједан не би добио општу већину, онда се међу двојицом, који су највише гласова добили, обавља ново гласање; при једнакој подели гласова одлучује коцка.

При избору осталих поглавара као и при избору помоћног и манипулативног особља довољна је и обична (релативна) већина гласова.

О целом изборном чину води се записник, у који се записују битни догађаји при избору и укратко бележе протести, а тај записник потписују председник, бележник и два повереника.

Ако повереници не би хтели потписати записник, онда се то у записнику забележи, али то ништа не одузима од његове верности.

(Д) Шеста ал. чл. 81. гласи:

Против изборног акта може се поднети жалба на начин означени у чл. 48-ом.

Разуме се §. правилника.

(Е) Чл. 82. гласи:

82. §

Стечајеве на упражњена места окр. и општ. бележника као и окр. и општ. лекара и ветеринара расписује Вел. Жупан.

83. §

Окружног бележника и окружног сирочадског старатеља (оца) бира заједничка скупштина, која је састављена из представника и поглавара са правом гласа удружених општина, у окружном седишту, под председништвом поглавара среза, а окружног лечника пак бира у седишту здравственог округа, а под председништвом среског поглавара она скупштина, која је из представника и поглавара оних општина, које се удружиле да држе заједничког лечника, односно која је састављена из повереника, што их изабери представничка тела из своје средине, и то у оноликом броју, колико одреди поджупан у смислу 144. §-а XIV. зак. чл. од 1876.

Види 6. и 35. §§. XXXVIII. з. чл. 1908.

84. §

Међувремено коначно упражњена места попуњавају се редовном обновом часништва, односно именовањем; привремено упражњена места заменом.

У малим и великим општинама окружном, односно општинском бележнику, као и окружном, односно општинском лечнику поставља заменика срески поглавар; у граду с уређеним сенатом градском начелнику поставља заменика представничка скупштина под председништвом жупановим, а полицијском капетану поставља заменика велики жупан.

За остала места постављање заменика спада у делокруг представничког тела, чијој скупштини за ову прилику у малим и великим општинама председава срески поглавар (72. §.); у граду с уређеним сенатом редовни председник.

Упражњена места доживотно изабратих поглавара или места помоћних и манипулативних званичника попуњавају се и ван редовне обнове часништва доживотно; они пак поглавари, који се изабери или поставе на упражњена места поглавара, који нису били доживотно изабрати, остају у своме звању само до опште обнове часништва.

Изузимају се они, који су постављени као заменици на оно место, што је упражњено привременим свргнућем са звања (суспензијом) дисциплинским путем, али кад се ови врате у своје звање, онда замена престаје.

(Ж) Члан 85. гласи:

85. §.

Чланови поглаварства и помоћног и манипулативног особља полажу заклетву из члана 50.

ЧЕТВРТИ ДЕО.

ИЗБОР ЧАСНИШТВА У МУНИЦ. ГРАДОВИМА.

Избор часништва у муниц. градовима врши се према одредбама VI. одељка XXI. зак. чл. 1886. уз ове измене:

Одељак тај гласи:

Чл 79.

Скупштина муниципјског одбора бира на шест година чиновнике уз изнимке означене у 80. §.

Чл. 80.

Велики жупан доживотно именује (поставља) муниципјског главног физика, полицијског капетана,

рачуновође, архиваре, књиговође и евиденцисте сирочадског стола, среске и окружне лекаре, административне вежбенике, ветеринаре и среске писаре, не мање у жупанијама особље помоћно и манипулативно.

Чл. 81.

У градским муниципијама скупштина муниципског одбора бира и чланове манипулативног и помоћног особља.

Чл. 82.

Велики жупан стара се за замену бележника и градског одветника за време трајања седнице за обнову часништва, кад је случај општих избора.

Именик кандидата у границама I. з. чл. 1883. и с обзиром и на одредбе XLIV. зак. чл. 1868. год. саставља кандидациони одбор, који се састоји: из великог жупана, као председника, из 3 члана изабрана из скупштине и три члана позвана од великог жупана, такође из скупштине, а у случају равне поделе гласова одлучује председник.

За сваки положај треба назначити барем три кандидата, а од овога правила може се одступати само тада, ако се на упражњено часничко место није пријавило три особе, које имају услове да могу бити кандидовани.

Кандидациони одбор своја решења не мора образложити.

Ова одредба је задржана свакако зато што у градовима муниципалним још функционише муниципални управни одбор по VI. зак. чл. 1876. г., а по XXI. зак. чл. 1886. велики жупан има важну улогу и при скупштинским седницама муниципалног одбора.

Чл. 83. гласи:

Чл. 83.

Приликом обнове градског часништва имају право гласати градски одборници као и активни чиновници из 51. чл. овог закона.

Чл. 84.

Гласање које се, на писмено поднесени захтев 20 чланова представништва, има свагда одредити, врши прибележењем имена и гласања гласача пред једним или више изасланстава, које велики жупан одреди, у муниц. градовима пак гласаницама.

Чл. 85.

Поджупан и градски начелник бирају се апсолутном већином гласова.

Ако апсолутну већину гласова не добије ниједан кандидат: има места новом избору између два кандидата, који су добили највећи број гласова.

Остали чиновници се бирају релативном већином гласова.

Чл. 86.

Чиновници полажу ову заклетву:

„Ја Н. Н. заклинјем се да ћу своје Краљу веран бити, да ћу државне законе извршивати, да ћу се своје службеном старешини покоравати, дужности скопчане са звањем ми тачно вршити и да званичну тајну нећу издати. Тако ми Бог помогао.“

Ако би изабрани изјавио да је полагање заклетве у противности са верским убеђењем му, треба да положи овај завет:

„Ја Н. Н. свечано се заветујем да ћу своје Краљу веран бити, да ћу државне законе извршивати, да ћу се своје службеном старешини покоравати, дужности скопчане са звањем ми тачно вршити и да званичну тајну нећу издати.“

Чл. 87.

Положајеви који се међувремено у празне попуњавају се само на наредној главној скупштинској седници, а дотле, у колико је неотклоњиво нужно, велики жупан поставља замену.

Чл. 88.

Жупаније и градске муниципије дужне су да оснују пензијски завод у року од године дана по ступању на снагу овога закона.

Гледе организације пензијског завода, оснивања пензијскога фонда и манипулације, имају муниципије да на основу реципроцитета са државом и другим муниципијама, а по могућству по основним принципима закона за државне чиновнике да донесу статут, који ће Мин. Ун. Дела имати да потврди.

Исто тако статутом има муниципија да утврди модалитете поступка који се има применити према чиновнику, члану помоћног и манипулативног особља, који своју радну способност није добио натраг ни по истеку једногодишњег боловања, одобреног му од надлежне на то власти услед физичког или духовног недостатка му.

Статут донесен у ту сврху има се подистарт ради одобрења Мин. Ун. Дела.

ПЕТИ ДЕО.

ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ.

1) На положајеве за које се тражи прописно оспособљење означено за мун. градове у 3. § 1. зак. чл. 1883., за градове са уређеним сенатом у 22. § LVIII. зак. чл. 1912. и за општине у 74. § XXII. зак. чл. 1886. моћи ће се у року од једне године дана постављати односно бирати и они који су тај положај на територији Баната, Бачке и Барање већ заузимали или сада заузимају, ма и не имали прописну спрему.

2) Сви градски и општински чиновници са даном избора првих општ. одн. градских одбора стављају се на расположење.

Избори одн. нова постављења свих самоуправних часника и чиновника имаће да се обаве у року од 2 месеца дана по конституисању општ. одн. градских одбора, ако општ. одн. градски одбори донесу право-

ваљано решење да се та места наново попуне у правном случају сматрају се ови по истеку овога рока утврђеним у својим положајевима.

3) Стечена права досадањих самоуправних чиновника и службеника према одредбама XXI. и XXII. зак. чл. 1886. одн. 58. зак. чл. 1912. и на основу ових издатих статута у погледу пенсије, отпремнине и т. сл. остају неокрњена.

(3). Чиновници који су дошли на положајеве према прописима XXI. и XXII. 3. чл. 1886 г. пре ослобођења, па се у истом месту без прекида, и данас налазе, имају стечено право и на њих се не односи, ал. 2.

4) Први општи избори по овоме Правилнику проведи ће се у прву недељу по истеку рока од два месеца дана након обнародовања овог Правилника.

(4) Први избори се имају обавити 6. новембра 1927. јер је Правилник обнародован 3. септембра 1927. у Службеним Новинама.

5) Поглавар среза је првостепена, а Велики Жупан другостепена, Министарство Унутрашњих Дела трећестепена власт у општинским дисциплинским стварима према одредби 21. члана Уредбе о ликвидацији Торонталско-тамнишке и Бачко-бодрошке Жупаније од 10. априла 1927. број 7250.

(5) Ова одредба има овде само у толико оправдања, уколико је потребно да се зна коме треба да се подносе тужбе против оних општинских органа, који за кривице по овоме Правилнику одговарају и дисциплински. Питање дисциплинске власти над општинским органима сређено је у 90—108. §§. XXII. уг. зак. чл. 1886., а подела надлежности у томе члану треба да се изврши на начин означени у 162 члану Финан. Закона за 1927-28. годину, што до данас није учињено. Како ова одредба, тако и одредба из 21. члана Уредбе о ликвидацији торонталско-тамишке и бачко-бодрошке жупаније бр. 7250

1927 (Службене Новин“ бр. 91.) немају подршке у законском овлаштењу и стављене су свакако само из разлога опортунитета, а у нади да ће бити накнадно оснажене.

6) Овај Правилника ступа на снагу са даном проглашења у Службеним Новинама.

(6) Правилник Мин. Унутр. Дела бр. 15300 1927. од 30. VIII. 1927. обнародован је 3. септембра 1927. у Службеним Новинама број 198—LVI. —

Број 15300-1925.

Београд 30. августа 1925. г.

Председник Министарског Савета
Министар Унутрашњих Дела
ВЕЉА ВУКИЋЕВИЋ с. р.



Иш. Ср. 36248

372.8.352
/487.1/06

ТРГОВИНА ХАРТИЈА И КАНЦЕЛАРИЈСКОГ МАТЕРИЈАЛА

Трчић и Ко

Коларчева 7. БЕОГРАД Телефон 44-20.

набавља све у ову струку спадајуће артикле у **ВЕЛИКИМ КОЛИЧИНАМА** директно од **ПРВОВРСНИХ ИНОЗЕМНИХ ФАБРИКА**, па је стога у повољном положају, да своје цењ. муштерије послужи са робом **ДОВОРОГ КВАЛИТЕТА** УЗ **СОЛИДНЕ ЦЕНЕ**.

Наше велико стовариште је нарочито добро снабдевено са потребама за

СРЕСКА И ОПШТИНСКА ЗВАЊА.

- Затражите наше понуде!